

OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Reidar Aasgaard, s. 1

Den hellige Augustin og vår tids «urolige hjerte»

Else-Britt Nilsen o.p., s. 8

Spennende doktordisputas i Nijmegen

Vatikan-dokument om homofili og prestekall, s. 12

Romersk instruks om følsomt tema

Timothy Radcliffe o.p., om homofili-dokument, s. 16

Kan homofile være prester?

Torbjørn Olsen, s. 19

Til motorsykkelenes pris –
sommerminner med teologiske over- og undertoner

Vera Føllesdal, s. 23

Fra Lesja til Karmel

Gunnar Bonsaksen, s. 25

Gabriel Grams omvendelse – gjensyn med
Arne Garborgs roman «Trøtte Mænd»

Den katolske kirke og økumenikken, s. 28

Stadier på veien

Bokomtaler, s. 29

Anne Applebaum: *Vi har ikke lov til å glemme*

Knut Ødegård: *Kringsjø*

Kjell Arild Pollestad: *Bernadette – i egne øyne*

Kari Vogt: *Islam – tradisjon, fundamentalisme og reform*

KATOLSK SAND I MASKINERIEET?

Den 30. desember i fjor offentliggjorde Den nordiske bispekonferanse hyrdebrevet «Å elske livet» om ekteskap og familie. Bakgrunnen er at «det tradisjonelle familiemønster» ikke lenger synes å være «grunnlaget for menneskenes nåværende livsstil.». Mot denne tendensen setter biskopen katolsk ekteskapsyn: det fritt inngåtte, livslange ekteskap mellom mann og kvinne, tuftet på gjensidig kjærlighet og åpent for videregivelse av livet, en ordning «villet av Gud... et sakrament, et middel til frelse».

Det ekteskapsyn hyrdebrevet forkynner, «kan for noen synes for idealistisk», skriver biskopene. «Særlig det å kjempe for ekteskapets uoppløselighet og for at utøvelsen av seksualiteten er forbeholdt ekteskapet, gjør dette tydelig.» Men «vi ville forsømme vår plikt dersom vi ikke i dette spørsmålet forkynte den katolske tro i sitt fulle omfang».

Et katolsk hyrdebrev retter seg selvsagt først og fremst til katolikker, men biskopene håper å nå lenger ut: Kirkens budskap om ekteskap og familie er ment å «gi menneskene håp og trøst, og lede dem til oppdagelse av sitt sanne verd». For, skriver biskopene «også dagens mennesker søker til syvende og sist kjærlighet, troskap og trygghet.» Å gi en håndsrekning her, er ingen liten ting.

På en rekke områder som gjelder etikk og moral, går den katolske kirkes syn på tvers av sterke samfunnstrender, til dels også lovverk. Listen er lang: stamcelleforskning, forskning på befruktede egg, kunstig befruktning, synet på abort, på homofilt samliv etc. Følgelig avskrives kirken ofte som bakstrevsk og gammeldags, i verste fall avfeies dens posisjoner som kuriosas.

Enten samfunn og stat liker det eller ikke: «Kirken har plikt til å ytre seg politisk – til beste for menneskene og samfunnet,» fastslo nylig den tyske biskopen Reinhard Marx, leder for Den tyske bispekonferanses kommisjon for samfunnsspørsmål. «Politisk» i denne sammenheng betyr ikke partipolitikk, men kirkens tilbakemelding på de etiske og moralske utfordringer samfunnet står overfor. Tilbakemeldinger som bl.a. er ment å tvinge samfunnet til «påkrevet offentlig gjennomtenkning av sine normative grunnlag», som en katolsk sosiolog nylig uttrykte det. En slags nødvendig sand i et til tider for velsmurt og selvsagt utviklingsmaskineri?

«Utviklingen er ingen Gud allmektig som vi må bøye oss for», konstaterte Sigrud Undset for et par menneskealdre siden. Det er vi mennesker som er ansvarlige for hvilken retning den tar. Det er også en underliggende tone i hyrdebrevet.

Men også kirken må jevnlig se kritisk på egne posisjoner og argumenter, holde dem opp både mot evangeliets krav og tidens tarv. Ingen lett sak. Til tider trengs omtenkning og nytenkning. Pave Benedikt minnet om det i en tale til kurien, Vatikanets embedsverk, på tampen av fjoråret. Det 2. Vatikankonsil var en slik innenkirkelig ettertanke og nyorientering, sa Benedikt.

Hyrdebrevet avviser, i tråd med katolsk lære, homofilt samliv. Biskopene skriver at «likekjønnede partnerskap og homoseksuelle forhold» ikke er «i harmoni med menneskenes seksualliv slik Gud har hatt til hensikt». Skillelinjene i synet på homofil kjærlighet går i dag på kryss og tvers – og nesten splittende – i mange kirkesamfunn, noe den ferske uttalelsen fra Den norske kirkes lærenemnd viser: ti av medlemmene sier ja til homofilt samliv, ti sier nei.

Spørsmålet er en belastning både for innenkirkelig og mellomkirkelig dialog. Diskusjonen blir raskt følelsesladet, og det mangler ikke på eksempler på at den blikker over i det aggressive. Både når det gjelder homofilidiskusjonen og den offentlige debatt om andre vanskelige og følsomme emner, gjør kristne debattanter klokt i å beholde sansen for proporsjoner og for det essensielle i kristen tro, og, fremfor alt, ikke opptre som stenkastere. I fjorårets «julebrev» kom Sveriges Kristna Råd med kloke ord i den forbindelse. Brevet, *in extenso* på s. 38 her i bladet, anbefales – til ettertanke. UKJ

Augustin – menneske eller kirkefader?

DEN HELLIGE AUGUSTIN OG VÅR TIDS «UROLIGE HJERTE» (DEL I)

REIDAR AASGAARD

Augustin (354-430) levde i en brytningsperiode som hadde mye felles med vår tid. Han er særlig kjent som forfatter av den første selvbiografi, «Bekjennelser», som skildrer hans utvikling fram mot en kristen omvendelse 32 år gammel. Men han er like mye kjent som «kirkefader»: Gjennom sin virksomhet som biskop, ble han den mest sentrale teolog i den tidlige kirke. Hans oppfatninger av kirken, mennesket og troen har satt sitt sterke preg på vestlig kristendom helt til våre dager.

Ettertiden har ofte skilt skarpt mellom den unge, søkende Augustin og den modne biskop. Men dette skillet er sterkt overdrevet. Går man mer i dybden, er de felles trekkene tydelige. Gjennom hele sitt liv var Augustin på hvileløs leting som menneske og kristen. Tross ytre forskjeller var det hele tiden det samme urolige hjerte som banket i ham.

Det urolige hjerte

Et par vers fra Jens Børneboes dikt *Mitt hjerte* fra 1958 lyder:

Mitt hjerte det er et foreldreløst barn, det har hverken hjem eller sted å bo, det har ikke klær, ikke mat og sko, det har verken seng eller barnetro. Det har ingen ro.

...

Mitt hjerte det er et foreldreløst barn.
Det har glemt sin mor. Det har glemt sin far.
Men det spør etter dem overalt hvor det drar.
Og det spørsmål er alt hvad det eier og har.
Og det får ikke svar.

Bildet disse versene gir av mennesket som foreldreløst, løsrevet fra sine røtter og på hvileløs vandring i verden, kan på mange måter stå som et uttrykk for nåtidsmenneskets uro. Det er det moderne menneske som er blitt et selvstendig vesen, ikke underlagt ytre autoriteter, og med ansvar for selv å finne sin vei. Ja, versene kan også stå som uttrykk for det som kalles det postmoderne mennesket, mennesket som lever i en verden der det ikke finnes noe absolutt, men som selv bygger seg sitt liv av biter tatt fra her og fra der, vel vitende om at alt, når det kommer til stykke, er relativt.

Børneboe er ikke alene om å beskrive nåtidsmenneskets urolige hjerte – det går som en rød tråd gjennom nyere litteratur,

Reidar Aasgaard er dr. theol. og forsker ved Teologisk fakultet, Universitetet i Oslo; arbeider med et prosjekt om barn i den tidlige kristendom; har utgitt boken: «Augustin: De civitate Dei – Gudsstaten eller Guds by, innledning, utvalg og oversettelse ved Reidar Aasgaard», Oslo: Pax 2002.

også i norsk sammenheng. Ett eksempel er psykologen Finn Skårderuds populære bok med den megetsigende tittelen *Uro: en reise i det moderne selvet* (1998). Et annet er forfatteren Kjell Askildsens tomhetsbeskrivelser i novellsamlingen *Et stort øde landskap* (1991). Et tredje er rotløsheten skildret i Ingvar Ambjørnsens mange ungdomsromaner.

Når det kommer til stykke, er likevel ikke menneskets urolige hjerte en moderne oppfinnelse, selv om det av og til kan virke som om vi er de første som opplever tilværelsen slik. Sigrid Undset har i sitt ofte siterte ord sagt at «tidene forandres og menneskene med dem – men menneskenes hjerter forandres ingenlunde i alle dager». Selv om også dette vil være en sannhet med modifikasjoner, har hun likevel sagt noe sentralt om menneskets kår: at menneskehjertet på tvers av tiden bærer på mange av de samme drømmer og lengsler, bærer på en felles uro.

Noen tider er likevel slik at vi i større grad enn ofte ellers kan kjenne oss igjen i dem. Dette gjelder den tid og den person det skal handle om her, Augustin og hans samtid i det femte århundre av vår tidsregning.

Augustins samtid

Augustin fikk et for sin tid langt liv. Han ble født i midten av det fjerde århundre og var i intens aktivitet tre årtier ut i det femte århundre, til sin død 76 år gammel. Hva slags tid levde han i?

Framfor alt framtrer den som en sterk brytningstid, der mangt – både samfunn, normer og enkeltmenneskets kår – var i dramatisk bevegelse. For store deler av vår vestlige kulturkrets hadde romerriket gjennom fire hundre år bidratt med et stabilt samfunnsystem, med det evige Roma, *Roma aeterna*, som det maktmessige og symbolske sentrum. På godt og ondt hadde romerne sørget for at fellesskapet, dvs. økonomi, handel, ferdsel og rettsvesen, fungerte rimelig godt. Men dette riket var nå blitt en koloss på lerfotter. Delvis skyldtes dette indre forhold som vanstyre og maktkamper. Delvis skyldtes det at trykket fra ytre fiender økte. Folkegrupper stod fram som egne nasjoner, og det foregikk omfattende folkevandringer som romerne ikke greide å demme opp mot – folkevandringstiden var innledet.

Samtidig skjedde det også store holdningsmessige endringer. Det romerske religionsvesen med keiserdyrkelsen og de gamle gresk-romerske

guder var på vikende front, selv om noen også forsøkte å fornye det. Ulike filosofiske retninger som nyplatonisme og nypitagoreisme opplevde framgang. Nye religioner fikk et sterkt fotfeste, ofte med opphav i øst, bl.a. mysteriereligioner fra Hellas, Isis-dyrkelsen fra Egypt og Mitras-kulten fra iransk mark.

Sterkest nedslag hadde likevel kristendommen fått, først gjennom at den var blitt statens religion under keiser Konstantin i ca 320. Siden ble den, i 391 under keiser Teodosius, den eneste tillatte. Men bare noen år før, på 360-tallet, hadde keiser Julian gått i gang med et prosjekt for å utrydde den kristne tro. Han døde imidlertid før han

rakk å sette noe særlig i verk. Og uansett var dette nok et umulig prosjekt – kristendommen hadde allerede på denne tiden fått en for omfattende utbredelse. Beregninger antyder nemlig at mens det ca. år 250 var under 2 prosent kristne i Romerriket, var disse i 300 økt til ca. 10 prosent, og i 350 til godt over 50 prosent. Samtidig var det klart at kristendommen som breddereligion var noe nytt, og at den ikke var så sterkt rotfestet blant folk flest. Dens stilling var derfor langt fra sikker, selv om den på papiret etter hvert ble eneste tillatte gudsdyrkelse.

Når vi er kommet fram til slutten av 300-tallet og begynnelsen av 400-tallet, er vi dermed inne i en fase da den ytre samfunnsorden er i ferd med å bryte sammen, de politiske institusjoner smuldrer opp, geografiske grenser forskyves eller forsvinner, og sosiale sikkerhetsnett – i den grad de fantes – rakner. Ikke bare det, også den indre orden er i oppløsning, de gamle guder er ikke lenger hva de var, de romerske dyder er under forfall. Det er dukket opp et virvar av livssyn, der det ene kunne være like godt som det andre – og der det langt fra var klart hva som hadde framtida for seg.

Augustins liv

Inn i denne tiden er det Augustin blir født. På mange måter kan vi si at livet hans og utviklingen han gjennomgår, er et speil av de

Noen tider er likevel slik at vi i større grad enn ofte ellers kan kjenne oss igjen i dem – det gjelder for Augustin og hans samtid i det femte århundre av vår tidsregning.

kulturelle forhold han levde under. Å følge livet hans, er som å foreta en vandring gjennom samtidens livssynslandskap. Vi skal nå gjøre en slik reise og stoppe kort ved noen viktige veiskiller.

Augustin ble født i 354 i den romerske provinsen Nord-Afrika, den gang en ganske velstående provins. Han vokste opp i en liten by, Tagaste, et stykke inn i landet i det nåværende Tunis. Kristendommen hadde allerede en lang historie og stor utbredelse i området. Men store deler av kirken var også preget av en streng og intens kristendomsform, som

la vekt på et nøkternt levesett og stramme moralnormer. Dette var trekk som også kom til å virke styrende på den veien Augustin skulle gå.

Augustin har selv gitt oss et gripende bilde av sin oppvekst og tidlige voksenalder i boka som på latin heter *Confessiones*. Denne boka, som er et litterært mesterverk, er den

eldste selvbiografi vi kjenner til, og gir et gripende innblikk i hans indre utvikling og tankeverden. Den er preget av dyp psykologisk refleksjon, der Augustin analyserer seg selv, sine motiver, valg og handlinger på en måte som vi ikke finner paralleller til før i nyere tids litteratur. Blant annet på grunn av denne boka er det knapt noen person i historien som vi vet så mye om og kan komme så tett inn på, før helt opp i moderne tid.

Å si at boka bare er en selvbiografi, er likevel å si for lite. Ordet «confessio» er nemlig flertydig. Det kan oversettes «vitnesbyrd», d.v.s. om Augustins liv og om Guds godhet; men det kan også bety «bekjennelser», derav den norske tittelen *Bekjennelser*, som kan vise til en bekjennelse både av tro og av synder. Og alle disse betydningene spiller med. Boka peker seg ut også ved sin form – den er skrevet som en sammenhengende samtale med Gud.

Boka ble skrevet da Augustin var 45 år, og gir et tilbakeblikk på livet hans fram til hans kristne omvendelse, 32 år gammel. Allerede i innledningen summerer han opp den veien han

har gått og de grunnleggende erkjennelsene han har gjort:

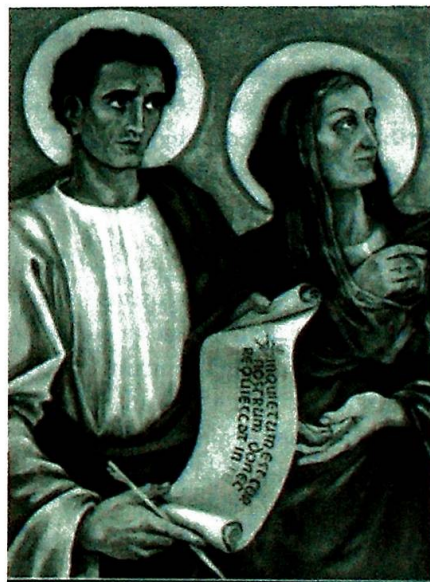
Stor er du, Herre, og høylovet. Stor er din kraft, og din visdom er uten mål. Og deg vil mennesket prise, som en del av ditt skaperverk, enda det bærer dødeligheten i seg, bærer på vitnesbyrdet om sin synd, vitnesbyrdet om at du står de stolte imot. Enda vil mennesket prise deg, som en del av ditt skaperverk. Du gir oss selv lyst til å prise deg. For du har skapt oss til deg, og vårt hjerte er urolig inntil det finner hvile i deg (Bekj. 1,1).

Augustin tar her fram to tanker som står sentralt i denne boka og andre steder: Den ene er at Gud i sin storhet og visdom står «de stolte» imot (jf. 1 Pet 5:5), d.v.s. de som gjør seg hovmodige overfor Gud og mennesker – antakelig ser Augustin her tilbake på sitt eget liv. Og den andre er at menneskehjertet finner fred først når det har funnet sin Skaper og Frelser.

Augustin forteller i boka om foreldrene, faren Patricius og moren Monica. Særlig skildrer han Monica inngående, både som mor og som kristen. De sto hverandre svært nær, men forholdet rommet også merkbare spenninger. Hun var en from og aktiv troende, men hadde også en sterk styringsvilje og store ambisjoner på sønnens vegne. På flere viktige områder, bl.a. i ekteskapsvalg, regisserte hun livet hans langt opp i hans voksne alder.

Augustin vokste altså opp i en kristen

«Confessiones», den eldste selvbiografi vi kjenner til, analyserer Augustin seg selv, sine motiver, valg og handlinger på en måte som vi ikke finner paralleller for i nyere tids litteratur.

W.J. Jakob: «St. Augustin og st. Monica», Erfurt, Tyskland

sammenheng, der både hjemmet og kirken sto for en nokså stramt definert kristendom, med stor vekt på rett livsførsel og aktivt engasjement. Augustin var et spørrende og vitebegjærlig menneske og kom etter hvert atskillig på avstand fra sin bakgrunn. De mange og krevende spørsmål som han tumlet med, var det begrenset støtte for å stille i barndomsmiljøet hans, og nok enda mindre hjelp til å få besvart.

Som ungdom, seksten år gammel, blir Augustin sendt til storbyen Kartago for høyere studier, i retorikk. Han er en meget dyktig student og blir siden selv retorikklærer, først i hjembyen, så i Kartago. I Kartago finner han seg en konkubine, den tids samboer. Denne levde han sammen med i 12–13 år, og de fikk sammen en sønn, Adeodatus. Augustin er imidlertid misfornøyd med arbeidet og med seg selv, og drar 30 år gammel, i 383, med familien fra Afrika til Roma. Moren Monica kommer noe senere etter. Han underviser en tid der, leser mye og skriver på filosofiske bøker. Han høster stor anerkjennelse, men finner seg likevel ikke til rette. Høsten 384 søker han og får et professorat i retorikk i Milano. Der, som 32-åring – i 386 – opplever han omslaget i livet sitt, en kristen omvendelse. Han slutter i sin stilling og lever en periode tilbaketrasket i diskusjon med venner, samtidig som han fullfører sitt første større filosofiske verk. Etter press fra moren som ønsket at han skulle gifte seg mer standsmessig, skilles han på denne tiden fra samboeren sin. Hun reiser tilbake til Afrika, mens sønnen blir hos Augustin.

Påske 387 lar Augustin seg døpe. Året etter vender han tilbake til Afrika. På reisen, i Romas havneby Ostia, dør moren Monica. Augustin slår seg ned i hjembyen Tagaste og danner et klosterfelleskap der.

Indre utvikling

Dette er – kort beskrevet – den ytre rammen for den første halvdel av Augustins liv. For oss er likevel den indre utviklingen av større interesse, og det er den som står i sentrum i *Bekjennelser*. Her skildrer han livet sitt som en sjelelig reise fram mot et kristent gjennombrudd. Vi møter ham som et menneske på hvileløs leting etter et større livsinnhold.

En av de første påvirkningskildene han beskriver, er taleren og filosofen *Cicero*. Atten år gammel leser han i et av Ciceros skrifter, *Hortensius*, oppfordringen til å søke sann visdom. Augustin skriver:

Den boken forandret mitt sinn. Den gav mine bønner til deg et annet innhold og gav meg nye ønsker og lengsler. Hvert forfølgelig håp ble med ett uten verdi for meg. Med en utrolig glød i hjertet higet jeg etter den evige visdom, og jeg begynte å stå opp for å vende tilbake til deg. ... det var særlig én ting jeg gledet meg over i Ciceros formanings: den ansporte meg ikke til å søke den eller den filosofiske retning, men til å elske og søke og vinne selve sannheten, i hvilken form jeg enn møtte den, og så holde fast ved den og vie meg til den av all kraft (Bekj. 3,4f)

Her opplever altså Augustin at han som den bortkomne sønn «begynte å stå opp» for å vende tilbake til Gud. Men overraskende nok betyr ikke dette at han vender tilbake til en kirkekristendom. Riktignok forsøker han etter dette å lese i Bibelen, men han synes den er for simpel i stilen i forhold til f. eks. Cicero. Heller ikke innholdet gjør noe inntrykk. I stedet begynner han å lete andre steder. Og det er interessant å merke seg at han også beskriver de retninger han da går som en del av veien tilbake til Gud, veien «til evig visdom». Blant annet leser han filosofen *Aristoteles* og diskuterer hans tanker med vennene sine (Bekj. 4,16).

Men så, i nesten ti år, fram til slutten av tjuetårene, blir han tilhenger av *manikeismen*, en av kristendommens sterkeste konkurrenter på denne tiden, med stor utbredelse i Afrika. Dette var en blandingsreligion med røtter i Østen. Den hentet trekk fra kristendommen, men hevdet samtidig å ha en dypere innsikt i tilværelsens gåter. Manikeismen skilte skarpt mellom det gode, som var åndelig, og det onde, som var materielt, og ga løfter om at mennesket kunne bli befridd fra den onde materien. Avanserte – og antakelig fascinerende – forestillinger om en ånde- og gudeverden spilte også en fremtredende rolle.

Det ondes problem var noe av det Augustin strevde aller mest med, og manikeismen tiltalte Augustin fordi den mente å ha svar på hvor det onde kom fra, nemlig fra det materielle. Manikeismen sto også for en asketisk moral, en nøktern livsstil, noe Augustin verdsatte som

... i nesten ti år, fram til slutten av tjuetårene, blir han tilhenger av manikeismen, en av kristendommens sterkeste konkurrenter på denne tiden...

en arv fra barndomsmiljøet. Etter en brytningsperiode der han opplever at manikeismens mytologiske spekulasjoner kom til kort overfor den tids vitenskapelige tenkning, tar han til slutt avstand fra den. Dette skjer etter møtet med den ledende manikeeren Faustus. Augustin sier:

Da det ble klart for meg at Faustus var ukyndig i de vitenskapene som jeg hadde trodd han var overlegen i, begynte jeg å oppgi håpet om at han kunne greie ut og løse de spørsmålene jeg var opptatt av. Også uten slike kunnskaper kunne han saktens ha hatt sann fremhet, bare han ikke hadde vært manikeer. For bøkene deres er fulle av lange fabler om himmel og stjerner og sol og måne. Jeg trodde ikke lenger – som jeg så gjerne hadde ønsket – at han var i stand til å gi meg en nøyaktig utgreiing om de astronomiske beregningene som stod i Manis bøker ... Den interessen jeg hadde vist for Manis skrifter, fikk således en knekk. Og jeg fikk enda mer mistro til de andre lærerne deres, når jeg så at han som var så navngjeten, kom til kort i de mange spørsmål som opptok meg. (Bekj. 5,7)

Astrologien, stjernetydningen, sto høyt i kurs i manikeismen og hos mange andre. Augustin var også en tid tiltrukket av den, siden den kunne synes å forklare mange ting. Han sier: *Jeg betenkte meg ... ikke på å rådspørre de bedragerne som en kaller stjernetydere.* For de kunne berolige ham: *«Din synd har sin årsak i stjernene, og den er ikke til å unngå.»* Eller: *«Dette har Venus eller Saturn eller Mars forårsaket.»* (Bekj. 5,3) Men etter samtale med en lege som i sin ungdom hadde tenkt å bli astrolog, tar han et endelig oppgjør også med dette. En nær venn som ble syk, og som ble døpt på dødsleiet, gjorde også sterkt inntrykk på ham på denne tiden (Bekj. 4,4).

Augustin går nå inn i en periode der han gir opp overfor de store spørsmål – han blir skeptiker, agnostiker: Det virker ikke mulig å komme fram til noe som er sikkert og sant om mennesket, verden og det guddommelige: *Det hadde nemlig også dukket opp i meg en tanke om at de filosofene som kalles akademikere, var visere enn de andre. For de mente at en burde tvile på alt, og erklærte at mennesket ikke kan fatte noen sannhet. ... Især gav jeg opp håpet om å finne sannheten, som de hadde vendt meg bort fra, i din kirke, du Herre over himmel og jord, ... Det forekom meg høyst usømmelig å tro at du har legemlig skikkelse som et menneske, og at du er avgrenset med form og linjer som våre lemmer har (Bekj. 5,10).*

Det Augustin beskriver her som særlig vanskelig, er tanken om at Gud skal kunne tre fram som noe i skaperverket, altså i et fysisk menneske, i personen Jesus. Dette var noe som også var en umulig tanke i manikeismen. Også når det gjaldt å komme videre med det ondes problem, er Augustin nå i ferd med å resignere. Han føler seg også denne perioden tiltrukket av *epikureismen*, som la vekt på jordisk nytelse og avviste et evig liv (Bekj. 6,16). Men Augustin kan likevel ikke slå seg til ro med dette. Han var ikke den som kunne si seg fornøyd med «å gjøre det beste ut av livet», og ha de mer nærsynte perspektiver på tilværelsen. Han måtte og ville videre.

Nyplatonismen

Et viktig steg framover kommer han så i møtet med *nyplatonismen*, der filosofen Plotins (204–70) tanker griper ham sterkt. Denne filosofiske retningen videreførte Platons tenkning og fikk stor utbredelse på Augustins tid. Nyplatonismen regner med to verdener, en «sanseverden» og en «åndelig verden». Den første – vår verden – er forgjengelig og ufullkommen, den andre er evig og fullkommen. Avstanden mellom de to verdener er stor, men ikke uoverstigelig: Vi kan finne et gjenskinn av den åndelige verden i sanseverdenen. Dette gjenskinnet er det sjelen som er i stand til å oppfatte. Sjelen hører egentlig hjemme i den åndelige, evige verden og lengter fremfor alt etter å nå fram til den, til Gud. Dit kan den stige opp ved å bli rensert gjennom kontemplasjon og bot.

Fordi sanseverdenen, vår materielle verden, stammer fra det guddommelige, er det noe godt ved den, men den står langt lavere enn den åndelige. Det fins nemlig ulike grader av eksistens. Men det eneste som virkelig eksisterer, er Gud.

Om møtet med dette sier Augustin:

Men så leste jeg de platonske skrifterne. Og da jeg der var blitt tilskyndet til å søke sannheten utenfor

... særlig vanskelig, for Augustin, er tanken om at Gud skal kunne tre fram som noe i skaperverket, altså i et fysisk menneske, i personen Jesus... en umulig tanke i manikeismen.

den legemlige verden, fikk jeg se ditt usynlige vesen som kjennes av dine gjerninger. Jeg ble støtt tilbake, men jeg hadde da fornemmet dette som jeg på grunn av mitt åndelige mørke ikke fikk lov til å skue. Jeg ble overbevist om at du er til, at du er uendelig og likevel ikke strekker deg utover i et endelig eller endeløst rom. Jeg var viss på at du i sannhet er, du som alltid er den samme, som ikke forandres i noe stykke og ikke omskiftes ved noen bevegelse; men alt annet er fra deg, bare av den ene sikre grunn at det er til. (Bekj. 7,20)

Det var mye i nyplatonismen som tiltalte Augustin. Den kjentes mer filosofisk og vitenskapelig enn manikeismen. Den ga også et annet svar på det ondes problem: Både det åndelige og det materielle var godt, fordi det stammet fra en god skaper, selv om det åndelige sto høyere enn det materielle. Det onde kom «utenfra» og lot seg dypest sett ikke forklare.

Kanskje kan slike tankeganger oppleves som teoretiske? Men de var ikke og er ikke det. For Augustin handlet det om hva slags forhold vi mennesker skal ha til vår verden og hverandre. Er vår synlige verden noe vi bør flykte fra, eller er den – og også vår kropp – noe grunnleggende godt? Og hva gjør mennesket verdifullt: Er det dets åndsevner, er det dets sjel, eller er det rett og slett og enkelt dette at mennesket, hele mennesket med kropp og sjel, er skapt av Gud, og derfor noe godt?

Nyplatonismen ble for Augustin et viktig skritt på veien mot kristen tro og inngikk siden som en sentral del av hans tenkning; han så på den som den høyeste form for filosofi. Men det var også ting han savnet der. Han fant ikke noe budskap om nåde, altså om et fellesskap med Gud som var mulig for alle, og ikke bare for noen få. Heller ikke fant han noe om at det guddommelige hadde blitt menneske i Kristus, og heller ikke noe om kirken og fellesskapet i den.

Fram mot omvendelsen

Trinn for trinn trekkes nå Augustin nærmere en kristen livsholdning. På denne tiden, når han er omkring tretti, kommer flere kristne personligheter til å gi ham sterke impulser. En av dem er *Ambrosius*, biskopen i Milano (374–97), som både som menneske og forkynner gjorde et sterkt inntrykk på ham. Enda viktigere var likevel *Ambrosius'* måte å lese Bibelen på: Han tolket den nemlig allegorisk. I en slik tolkning fikk Skriftens ord og hendelser en høyere,

åndelig betydning, som gikk ut over det rent bokstavelige; også ned i detalj hadde Skriften skjulte meninger. En slik måte å tolke på kan for oss i dag ofte virke merkelig. Men for Augustin og svært mange før og etter ham ble det en hjelp til å forstå vanskelige ting i Skriften, for eksempel slikt som virket umoralsk eller ulogisk. Det ble et middel som åpnet Bibelen for ham og gjorde den aktuell. Han sier:

Jeg var også glad for at de gamle skriftene, Loven og Profetene, ikke lenger ble fremstilt for meg i det samme lys som før. For det virket slik at når jeg leste dem, syntes jeg de var meningsløse. Jeg tilla nemlig dine hellige menn meninger som de ikke hadde. Med glede hørte jeg at Ambrosius i sine taler til folket ofte nevnte dette ordet, som om han inntrengende anbefalte det som en regel: «Bokstaven slår i hjel, men ånden gjør levende.» Han tok bort det hemmelighetsfulle sløret, og åpenbarte den åndelige meningen ved ord som syntes å inneholde en urimeelig lære når de ble tatt bokstavelig. (Bekj. 6,4)

Selv om dette åpnet en av de siste grunder på Augustins vei mot kristen tro slik at han nå regnet seg som en som hørte til i kirken, opplevde han det likevel ikke som å være framme.

Så langt kan det kanskje virke som Augustin har gått en noenlunde fredfylt vei, der han har møtt en rad av livssyn, og så har vurdert dem ett for ett, ut fra hva han kan legge igjen, og hva ta med seg fra hver av dem. Men slik beskriver han det ikke. For ham opplevdes dette som en krevende og dramatisk prosess, der noe fikk sitt svar, men der én uro også ble avløst av en annen, og der trykket økte og utfallet var uvisst: Hvordan kunne hjertet få ro, ja, *var* det overhodet mulig for det urolige hjerte å finne fred? Den langvarige brytningstiden topper seg etter hvert, der han går i en veldig spenning for om og når en avgjørelse skulle skje.

Det avgjørende steget, gjennombruddet, opplever han da han en dag i sin fortvilelse hadde søkt ut i en hage. Da hører han en barnestemme synge «ta og les, ta og les». Han oppfatter dette som et tegn på at han skal ta en Bibel og lese det første ordet han støter på. Han skynder seg tilbake og finner en bok med Paulusbrevene. Og han forteller:

Jeg grep boken, åpnet den og leste stille det avsnittet som øynene mine først falt på: «Ikke i svir og drikk, ikke i utukt og skamløshet, ikke i strid og misunnelse, men kle dere i Herren Jesus Kristus, og

ha ikke sånn omsorg for legemet at det vekkes begjær» (Rom 13:13f). Lenger ville jeg ikke lese, og det trengtes heller ikke. For straks jeg hadde lest denne setningen til ende, strømmet det likesom inn i mitt hjerte et lys som gav ro, og tvilens mørke ble helt borte. (Bekj. 8,12)

Med dette bibelordet, som Augustin tolket som en oppfordring til et liv i askese og sølibat, har han nådd en milepel. Han er omsider på plass i sitt eget liv, ikke bare med tanken, men også med hjertet og kroppen. Det stykke han har gått, har vært delvis på villspor, men han er nå på veien igjen.

Selv om Augustin var kommet godt på avstand fra den kristne tro, var det mye som dro ham mot den: barndomsinntrykkene,

morens aldri sviktende tålmodighet overfor en «bortkommen sønn», erfaringen av ikke å ha funnet noe bærekraftig i de andre religionene og filosofiene, innsiktene fra nyplatonismen, møtet med Ambrosius og hans bibeltolkning, og til slutt Augustins eget mer modne møte med Bibelen. Og nå var han altså kommet fram, som en pilegrim på vandring mot sitt endelige mål.

(Forts. neste nr.)

Nyplatonismen ble for Augustin et viktig skritt på veien mot kristen tro og inngikk siden som en sentral del av hans tenking... Men det var også ting han savnet der: Et udskap om nåde.

Relevant litteratur

Augustin: *Bekjennelser (Bok I-X)*, oversatt og med innledning av Oddmund Hjelde, Oslo: Aschehoug/Thorleif Dahls kulturbibliotek, 1992.

Augustin: *Bekjennelser*, utvalg av tekster ved Carolinne White, norsk oversettelse og innledning ved Oddmund Hjelde, Oslo: Verbum, 2001.

Augustin: *Confessiones (Bok I-IX)*, omsett av Åsmund Farestveit, med innleiing og merknader av Einar Molland, Oslo: Samlaget, 1965.

Augustin: *De civitate Dei – Gudsstaten eller Guds by*, innledning, utvalg og oversettelse ved Reidar Aasgaard, Oslo: Pax, 2002.

Eriksen, Trond Berg: *Augustin. Det urolige hjerte*, Oslo: Universitetsforlaget, 2000.

Fitzgerald, Allan D. (utg.): *Augustine through the Ages: An Encyclopedia*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1999.

PAVE BENEDIKT: FRELSE OGSÅ FOR IKKE-TROENDE

Enhver som med ren ensamvitethet søker fred og det felles beste, og som holder lengselen etter det transcendent ved like, vil bli frelst, også om vedkommende mangler bibelsk tro. Det fremholdt pave Benedikt XVI ved audiensen den 30. november for de ca. 23.000 samlet på en regntung Petersplass. Utgangspunktet for pavens refleksjoner var skildringene i salme 136 (137) av det jødiske folks lidelse under eksilet i Babylon.

Paven henviste til den hellige Augustins kommentar til denne salmen og sa at «denne kirke-

faderen introduserer et overraskende og høyst betimelig element»: Augustin «visste at det også blant Babels innbyggere fantes mennesker engasjert i fred og det felles beste, selv om de ikke delte Bibelens tro og ikke kjente det håp om den evige stad som vi trakter etter». Disse menneskene «har en gnist av lengselen etter det ukjente, det største, etter transcendens og ekte forløsning og frelse». Augustin sier, forklarte Benedikt, at «det blant forfølgerne, blant de ikke-troende, finnes folk med denne gnisten, med en slags tro, et slags håp, så langt det er mulig for dem ut fra de forhold de lever under. Med denne troen på en ukjent virke-

lighet, er de faktisk på vei til det egentlige Jerusalem».

Gud vil ikke tillate, sa Benedikt, «at disse menneskene skal gå til grunne i Babylon, siden de er forutbestemt til å bli borgere av Jerusalem, dog på den betingelse at de, der de bor i Babylon, ikke gir etter for hovmod, utdatert pomp og arroganse. Vi må sammen be om at Gud vil vekke i oss alle denne lengsel, denne åpenhet overfor ham; be om at de som ikke kjenner Gud, også må bli berørt av hans kjærlighet, slik at vi alle kan bevege oss sammen mot denne vår bestemmelses by, og at lyset fra denne byen må skinne i vår tid og vår verden.» ZENIT

spennende doktordisputas i Nijmegen

AVHANDLING OM NEDERLANDSKE SØSTRE OG PRESTER I NORGE 1920-1975

AV ELSE-BRITT NILSEN O.P.

Vefie Poels' avhandling med den underfundige tittelen «Een Roomse droom – Nederlandse katholieken en de Noorse missie 1920-1975», (En romersk drøm – nederlandske katolikker og den norske misjon), ble ifjor vår funnet verdig til å forsvares for den teologiske doktorgrad ved Radbound Universiteit Nijmegen. «Det sier ikke lite hverken om avhandlingen eller om nederlendernes storstilte misjonsinnsats i nord at all fremtidig historieskrivning om den katolske kirke i Norge i det 20. århundre ikke kan komme utenom Vefie Poels' store og veldokumenterte arbeid,» fastslår Else-Britt Nilsen i denne artikkelen.

Enkelte husker fortsatt en ung nederlandsk forsker, Vefie Poels, som på 1990-tallet besøkte Norge flere ganger på jakt etter dokumentasjon om nederlandske presters og søstres bidrag til katolsk kirkeliv her til lands. I samme ærend ble det arkivbesøk både i Roma og Paris, men det er naturlig nok i Nederland at den rikeste

dokumentasjonen om misjonsoffensiven i Norge fra 1920-årene og utover finnes. Vefie Poels har selv bl.a. arbeidet ved det katolske dokumentasjonssentret (*Katholiek Documentatie Centrum*) i Nijmegen. Én ting er imidlertid å samle interessant stoff, noe annet er bruken av

dette. At oppgaven har vært krevende, vitner den tid det har tatt å få avhandlingen ferdig, men så er resultatet blitt en ruvende dokumentasjon på nærmere 700 sider om nederlandske søstres og presters virke i Norge.

Arbeidet med den underfundige tittelen *Een Roomse droom – Nederlandse katholieken en de Noorse missie 1920-1975*, (En romersk drøm – nederlandske katolikker og den norske misjon), ble i fjor vår funnet verdig, som det heter, til å kunne forsvares for den teologiske doktorgrad ved Radbound Universiteit Nijmegen. 4. juli 2005 var en feststemt tilhørerskare samlet i universitetets aula for å overvære disputasen. Blant de fremmøtte var det også et par prester og flere søstre med solid fartstid i Norge, og det gledet ikke minst doktoranden Vefie Poels, for det var jo om dem og deres forgjengere hennes avhandling handlet.

Else-Britt Nilsen o.p. er dr. theol. og statsstipendiat, tilhører dominikanerinnenenes kommunitet på Sta. Katarinahjemmet i Oslo og er generalpriorinne for dominikanerinnene av Notre-Dame de Grâce

Fra drøm til mareritt

Det hele startet da prefekten for Propaganda-kongregasjonen i Roma, den nederlandske kardinalen W.M. van Rossum, i 1920 ga en landsmann, biskop A.F. Diepen, i oppdrag å utføre en apostolisk visitas i Skandinavia. Van Rossum ville gi nytt liv til misjonen generelt, og var optimistisk stemt når det gjaldt fremtids-

I begynnelsen av det tyvende århundre hadde den katolske kirke en bred misjonsbevegelse som siktet mot en verdensomspennende spredning av katolisismen.

utsiktene for den katolske kirke i Norge. Avhandlingens tittel henspiller nettopp til kardinalens drøm om en fullstendig tilbakevending av det lutherske Nord-Europa til Moderkirken. I begynnelsen av det tyvende århundre hadde den katolske kirke en bred misjonsbevegelse som siktet mot en verdensomspennende spredning av katolisismen. Opp-

rettelsen av mange nye apostoliske vikariater og menigheter ga også en triumferende stemning innen kirken.

Diepens visitasrapport påpekte alvorlige mangler knyttet til ledelsen av den katolske kirke i Norge, men var optimistisk for fremtiden når bare den sittende kirkeleder ble avløst. Den gamle biskop Fallize måtte da, etter oppfordring fra Roma, legge ned hyrdestaven. Som etterfølger gikk Van Rossum inn for den nederlandske ekseget Jan Smit. Den lydige og noe naive Smit hadde ilagt seg fortjenester som glødende misjonspropagandist.

I begynnelsen av den såkalte «store misjonstimen» (1915-1940) var nederlandsk katolisisme preget av en stor misjonsiver. Den gikk hånd i hånd med en sterkt lojal holdning til Roma (ultramontanisme) og en veldig konkurrerende holdning overfor protestantene. Smit ble utnevnt til apostolisk

Gjennom sitt profesjonelle arbeid kom søstrene mer enn prestene i kontakt med den norske befolkningen.

vikar for Norge og Svalbard, og i den anledning forandret han sitt navn til Jan Olav Smit. Med sin utstråling, sin overbevisningskunst og

propaganda-aktiviteter lyktes han, ved hjelp av Van Rossum, å opprette en hjemmefront i Nederland for den norske misjonen. Det kom publikasjoner, det ble holdt forelesninger og misjonsutstillinger, misjonstidsskriftet *Uit het land van St. Olav* («Fra landet til St. Olav») ble opprettet, og det kom et misjonskontor spesielt for den norske misjonen. I løpet av kort tid påtok én orden og fire kongregasjoner – fransiskanerne, maristene, Karl Borromeus-søstrene, St. Antoniussøstrene og Vår Fruesøstrene av Amersfoort – seg misjonsarbeid Norge. Samtidig sluttet et titall nederlandske kvinner seg til den norske St. Franciskus Xaverius kongregasjonen, og flere sekularprester stilte seg til disposisjon for arbeidet i Norge.

Smits motto var «Norge tilbake til Moderkirken», og det røper – ifølge Poels - at det dreide seg om en forsinket motreformatorisk aksjon. Siden Nord-Europa fortsatt ble ansett som et misjonsområde, innebar dette at den katolske kirke oppfattet den katolske tro og den katolske kultur som overordnet den lutherske konfesjon og den skandinaviske kultur. Norge, som i 1905 endelig var blitt fritt og selvstendig, reagerte med sterk mistro på enhver utenlandsk innblanding. Fremstøt fra katolsk hold og kirkens krav på universalitet ble oppfattet som et mulig angrep på den norske lutherske kirke, som hadde en sentral rolle som identitetsbærer for det norske folk.

Ikke minst utløste brosjyren *Aan mijne katholieke landgenooten* («Til mine katolske landsmenn») stor forargelse. Den var ført i penn av kardinal Van Rossum etter at han i 1923 hadde besøkt Skandinavia. Nordmennene beskyldte ham for arroganse og for bevisst å spre falsk informasjon for slik å sverte den norske kirke. Selv norske katolikker reagerte negativt på de nederlandske misjonærenes iver. En ubetinget lydighet til Roma kolliderte med den individualistiske og egalitære norske karakter. Det førte til slutt til at Smit ble trukket tilbake i 1928, og dette ble av utenforstående tolket som et tegn på at misjonsoffensiven fra Van Rossum var mislykket.

Fra misjon til egne prosjekter

I 1932 ble maristen Jacob Mangers fra Luxembourg utnevnt til apostolisk vikar i Oslo. Han forble kirkens leder like til 1964. (Vikariatet Oslo fikk bispeddømmestatus i 1953).

Mangers bidro til fred og ro i egne rekker. Han hadde i årene som menighetsprest i landet

allerede erfart de negative konsekvensene av et aktivt misjonsarbeid fra katolsk side, og at det bare svekket den katolske kirke i Norge. Derfor unnlot han å bruke begrepet misjon, førte ikke en ekspansiv kirkepolitikk og unngikk at den katolske kirke kom i offentlighetens søkelys. Sikkert hadde dette også sin pris, for ifølge Poels levde katolikken disse årene et ubemerket liv i en ekstrem diasporasituasjon.

Hva så med de nederlandske prestene og søstrene som var kommet til Norge i 1920-årene? Klok av skade, var de blitt overbevist om at Van Rossums drøm ikke var annet enn en illusjon. Noen sekularprester reiste desillusjonerte tilbake til hjemlandet. De nederlandske ordener og kongregasjoner som i mellomtiden hadde fått et kontraktfestet arbeidsområde, befant seg nå i en vanskelig situasjon. Deres innsats hadde ikke gitt noen synlige resultater; den katolske kirken vokste ikke synderlig, antallet konvertitter var omtrent like stort som antallet som forlot kirken, og fordommer gjorde det vanskelig å komme i kontakt med landets befolkning. I tillegg rådet det administrasjonsmessig usikkerhet. Sammenlignet med andre misjonsområder var Norge et enormt dyrt land, og med den samme pengesummen kunne en orden eller kongregasjon oppnå mye mer i andre misjonsområder.

Denne situasjonen gjorde at ledelsen for de respektive kongregasjoner foreslo å avvike – helt eller delvis – virksomheten i Norge. De ble anmodet av Propagandakongregasjonen og de lokale kirkeledere i Norge om å bli værende fordi de gjennom sin tilstedeværelse var med på å opprettholde infrastrukturen til den katolske kirken. Én kongregasjon, Vår Fruesøstrene av Amersfoort, som under press fra kirkens ledelse hadde forsonet seg med det skuffende arbeidsområdet i Norge, trakk seg allikevel tilbake i 1934 fra Trondheim etter en konflikt med de tyske patrene i Midt-Norge.

At de fleste allikevel ble igjen, hadde ikke bare med press fra ledelsen av kirken å gjøre. De enkelte prestene og søstrene som arbeidet i Norge, ville – selv om situasjonen var vanskelig – ikke forlate det arbeidet de var begynt med. Nå da de ikke lenger kunne arbeide med omvendelse og med markedsføring av den katolske tro, tok de opp tråden til sitt eget åndelige og religiøse grunnlag. For ordenssøstre var det knyttet til helsevesen, barnehagearbeid, sosialt arbeid, undervisning og stell av prestene og deres husholdning. Landets katolske kirke ble

holdt oppe av inntektene deres. Gjennom sitt profesjonelle arbeid kom søstrene mer enn prestene, også i kontakt med den norske befolkningen. De nederlandske prestene arbeidet i små menigheter *quasi ignoti et occulti*, mer eller mindre ukjente og usynlige, i tråd med maristenes åndelige grunnprinsipp. Fransiskanerne fant etter hvert at deres oppgave var å målbære den fransiskanske spiritualitet, og fra femtiårene av fremmet de økumeniske tiltak etter nederlandsk forbilde.

Fra misjon til økumenikk

De nederlandske prestene og søstrene erfarte i likhet med Mangers at ikke bare aktivt omvendingsarbeid, men til og med bare bruken av ordet misjon, skapte uheldige assosiasjoner i norsk sammenheng. Ordet antydte katolsk overlegenhet og ekspansjonsiver. Det vakte mistillit og vanskeliggjorde deres arbeid. Men selv om man var blitt enig om at misjon

...bare bruken av ordet misjon, skapte uheldige assosiasjoner i norsk sammenheng. ... antydte katolsk overlegenhet og ekspansjonsiver.

hadde med omvendingsarbeid og kirkeplanting i «hedenske» og «usiviliserte» land å gjøre, ble Norge allikevel omtalt som et misjonsland. En medvirkende faktor var at den katolske kirke i Norge administrativt hørte inn under Propagandakongregasjonen. I Nederland førte dette til et falskt bilde av den kirkelige situasjonen i Norge. Enkelte nyankomne ordensfolk opplevde stor skuffelse når de innså at landet de kom til, minst av alt ønsket nederlandske katolske misjonærer. Da den nederlandske biskop A. Hanssen i 1956 fikk i oppdrag å utføre en apostolisk visitas i Skandinavia, understreket den pavelige nuntius i Nederland at reisen måtte holdes hemmelig, og at man konsekvent måtte unngå bruken av ordet misjon i de nederlandske media.

Allerede på trettitallet falt misjonsinteressen for Norge i Nederland sterkt. Den økonomiske støtten avtok, og det samme gjaldt rekrutteringen av kirkelige medarbeidere. Forskjellige slags misjonsaktiviteter for Norge ble opprettholdt, men med stadig mindre oppslutning. Forholdet mellom de nederlandske katolikker og Norge ble opprettholdt gjennom de nederlandske prester

Det var den økumeniske bevegelse som til slutt løste problemene knyttet til misjonsbegrepet... konsilet omtalte protestantiske kristne som «adskilte brødre» ... dialog ble sentralt.

og ordensfolk som hadde funnet sitt arbeidsområde der. I det tyvende århundre har i alt 253 ordenssøstre, 55 ordens- og sekularprester og fire ordensbrødre fra Nederland virket i Norge. Det største antallet var i sekstiårene og begynnelsen av syttiårene: 20 prester og 140 søstre.

Det var den økumeniske bevegelse – påpeker Poels – som til slutt løste problemene knyttet til misjonsbegrepet. Det annet Vatikankonsil (1962-65) omtalte protestantiske kristne som «adskilte brødre», og det ble umulig å se på Norge som et land der reformasjonen fremdeles måtte overvinnes. I 1977 ble den formelle kirkejuridiske misjonsstatus opphevet for de nordeuropeiske landene og skilt ut fra Propagandakongregasjonen (nå omdøpt til Kongregasjonen for evangeliets forkynnelse).

Konsildokumenter som *Ad Gentes*, *Lumen Gentium* og *Gaudium et Spes* gav nytt innhold til

misjonsbegrepet hvor økumenikk og dialog stod sentralt. Misjon ble ikke lenger sett på som geografisk utvidelse av kirkeinstitusjonen til de ikke-kristelige områder, men som en målbærer av evangeliet i enhver sammenheng. Det åpnet for muligheten til formelt å beskrive arbeidet i Norge som økumenisk virksomhet, som en dialog for gjensidig forståelse og som «diaspora»-arbeid.

For de nederlandske prestene og ordens-søstrene var den nye situasjonen ingen grunn til å trekke seg tilbake og ut av Norge. Tvert i mot bekreftet konsilet måten de var til stede på i Norge, og hvordan de alt utførte misjonsarbeidet. I intervjuer omtaler flere av dem konsilet som en befrielse: Veien de allerede hadde valgt, ble nå sanksjonert. I Nederland ble det satt definitivt punktum for den norske misjonsæra i 1975. Da opphørte kontoret for den norske misjon i Bussum, så vel som utgivelsen av tidsskriftet *Uit het land van St. Olav*.

Det sier ikke lite hverken om avhandlingen eller om nederlendernes storstilte misjonsinnsats i nord at all fremtidig historieskrivning om den katolske kirke i Norge i det 20. århundre ikke kan komme utenom Vefie Poels store og veldokumenterte arbeid.

«Doktorand» Vefie Poels med artikkelforfatteren, sr. Else-Britt Nilsen o.p.

romersk instruks om følsomt tema

NYTT DOKUMENT OM HOMOFILI OG PRESTEKALL

*«Diakon- og prestevielse av homoseksuelle menn eller menn med homoseksuelle tilbøyeligheter er absolutt å fraråde og uklokt, og fra et pastoralt synspunkt svært risikabel,» fastslo et brev fra Kongregasjonen for gudstjenestefeiring og sakramentsordning, gjengitt i kongregasjonens bulletin «Notitiae» senhøstes 2002 (St. Olav 1/2-03). Brevet var, ble det opplyst, svar på spørsmål fra en ikke identifisert biskop om kirkeretten tillot ordinasjon av menn med klare homoseksuelle tilbøyeligheter. Nå foreligger en «instruksjon» om emnet: Den 29. november i fjor offentliggjorde Kongregasjonen for katolsk utdanning et kort dokument med lang tittel: «Instruksjon angående kriteriene for kallsbedømmelse med hensyn til personer med homoseksuelle tilbøyeligheter, med henblikk på deres adgang til seminaret og til de hellige ordinasjoner.»
Noe nytt i instruksjonen? Og hvilke reaksjoner har den vakt?*

Hva sier 'instruksjonen'?

Kongregasjonen har flere ganger «gitt rettledning og nøyaktige normer vedrørende en rekke aspekter» ved «prestenes formasjon», heter det innledningsvis (i Katolsk Informasjonstjenestes oversettelse, som her følges). Hensikten denne gang er ikke «å dvele ved alle spørsmål av affektiv eller seksuell natur som krever våken oppmerksomhet i løpet av hele formasjonsperioden», men å formulere «normer vedrørende ett særskilt spørsmål, nemlig det om å gi kandidater som har dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter adgang eller ikke til presteseminaret og til de hellige ordinasjoner».

Det understrekes at «ved ordinasjons-sakramentet likedanner den Hellige Ånd kandidaten på nytt og spesifikt med Jesus Kristus», følgelig må «denne vigslede tjeners hele liv være gjennomsyret av hengivelsen av hele hans person til Kirken med en autentisk hyrdekjærlighet. Kandidaten til de hellige ordinasjoner må derfor nå frem til affektiv modenhet», som «setter ham i stand til å pleie en korrekt relasjon til menn og kvinner, ved at den utvikler i ham en sann forståelse av åndelig faderskap overfor det kirkelige fellesskap han blir tiltrodd».

Instruksjonen viser til den katolske kirkes katekisme (1992), som skjelner mellom

homoseksuelle *handlinger* og homoseksuelle *tilbøyeligheter*. Tradisjonen har, fastslår instruksen, «vedvarende ansett homoseksuelle handlinger som umoralske i seg selv og i strid med naturloven. De kan dermed ikke under noen omstendighet godkjennes».

«Hva gjelder de dypt rotfestede homoseksuelle *tilbøyeligheter* som man møter hos et visst antall menn og kvinner, er også de objektivt feilrettet, og utgjør ofte en prøvelse, selv for disse menn og kvinner,» heter det videre. Homoseksuelle må imidlertid «tas imot med respekt, medfølelse og finfølelse», og

... hva betyr «dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter»? Instruksen gir ingen definisjon.

«alle utslag av urettferdig diskriminering mot dem skal unngås». Men «selv om kirken nærer dyp respekt overfor homoseksuelle, kan den ikke gi adgang til presteseminaret og til de hellige ordinasjoner til slike som praktiserer homoseksualitet, eller oppviser dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter, eller støtter den såkalte *gay culture*. De nevnte personer befinner seg i en situasjon som alvorlig forhindrer dem i å bygge opp en korrekt relasjon til menn og kvinner», og «de negative følger som kan springe ut av ordinasjonen av personer med dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter, er på ingen måte å overse». Er det snakk om «homoseksuelle tilbøyeligheter som kun er uttrykk for et forbigående problem, som for eksempel en ikke fullført modningsfase, må slike tilbøyeligheter ha vært entydig overkommet minst tre år før diakonvielsen».

Instruksen understreker «to aspekter ved prestekallet»: Kallet er «Guds frie gave», men «ingen har noen rett til å motta ordinasjonen». Det er «kirkens plikt å vurdere kvalifikasjonene til den som ønsker å bli prest» og fastslå når og om en kandidat «har nådd den affektive modenhet» som «en kandidat til prestedømmet må besitte». Her har rektorer og andre «formatorer» ved presteseminaret, men først og fremst biskopene «en tungtveiende oppgave». De som skal hjelpe kandidaten til en avklaring av evt. kall, er «forpliktet til å vurdere alle hans personlighetsegenskaper, og til å forsikre seg om at kandidaten ikke bærer på seksuelle forstyrrelser som er uforenlige med prestedøm-

met. Hvis en kandidat praktiserer homoseksualitet eller legger for dagen dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter, er spiritualen, slik som også skriftefaren, samvittighetsforpliktet til å fraråde ham å fortsette fremover på veien mot ordinasjon». Men, understrekes det, det er «kandidaten selv som har det første ansvar for sin formasjon», og det ville være «i graverende grad uærlig» om man skjuler sin homoseksualitet for å oppnå ordinasjon. Instruksen fastslår avslutningsvis at «biskopene, bispekonferansene og de overordnede superioren må våkent se til at denne instruksens normer blir trofast etterlevd, til beste for kandidatene selv og for å sikre at Kirken alltid får velegnede prester, og sanne hyrder etter Kristi Hjerte».

Kroken på døren for homofile prester?

Roma har talt, og dermed skulle saken være klar. Eller? For hva betyr «dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter»? Instruksen gir ingen definisjon. Betyr det at ingen med klart homofil legning får bli prest? Ja, sier noen, mens andre mener at fullt så rigid har ikke Roma tenkt: Hovedsaken må være den «følelsesmessige modenhet» som instruksens selv nevner samt evnen til å leve i sølibat, ikke den seksuelle legning.

I et intervju i *Vatikanradioen* indikerer kardinal Grochowsky, mannen som har undertegnet instruksens, at et hovedpoeng ved instruksens er å understreke at homoseksualitet er en alvorlig «forstyrrelse», som diskvalifiserer fra prestedetjeneste. «Mange mener at homoseksualitet kan være en normaltilstand, nærmest en slags tredje variant, men dette står i absolutt motsetning til menneskelig antropologi; det er også, ifølge kirkens tenkning, i strid med naturloven og det Gud selv har innprentet i den menneskelige natur.» Heller ikke Grochowsky gir noen definisjon av «dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter», men nevner at «forbigående» homoseksuelle handlinger ut fra «nysgjerrighet i ungdommen» eller «tilfeldige omstendigheter» som «beruselse» eller særlige forhold, «som f.eks. langt fengselsopphold», ikke er til hinder for senere prestedetjeneste, «forutsatt at vedkommende lever i kyskhets i tre år før ordinasjon». Slike hendelser «skyldes nettopp ikke dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter». Underteksten synes å være: Menn med klar homoseksuell legning får ikke bli prest.

En som finner instruksen klar og entydig er msgr. Tony Anatrella, psykoanalytiker og rådgiver for de pavelige råd for henholdsvis familien og helsearbeid. «Kirken er forpliktet til nok en gang å minne om at homoseksuelle tendenser er en motindikasjon til et kall til hellig tjeneste», fastslår Anatrella i Vatikan-avisen *L'Osservatore Romano*. Hovedargumentet i artikkelen, som er godkjent av Vatikanets statssekretariat, er at homoseksualitet er en form for seksuell «ufullstendighet og umodenhet», som «destabiliserer virkeligheten både for den enkelte og samfunnet». Homoseksualitet er og blir en «forstyrrelse» som er grunnleggende uforenlig med prestedtjeneste.

Anatrella kritiserer «den ettergivende holdning» som har gjort evne til å overholde sølibatet til det avgjørende, ikke den seksuelle legning. Homoseksuelle presters liv, skriver Anatrella, «er ofte preget av sterke psykologiske spenninger, som begrenser deres selvoppofrende ånd» og ofte fører til «seksuelle erfaringer». De utøver ofte sin prestegjerning «ut fra narsissistiske mål... Noen hengir seg til tvilsom følelsesmessig oppførsel, gir uttrykk for kritikk av de grunnleggende realiteter ved det 'prestelige' liv og utfordrer de sannheter kirken forkynner».

Men her er også teologiske argumenter: «En mann som forbereder seg på prestedtjeneste, en tjeneste i Kristi bilde og menneskelighet og med ekteskaplignende 'bånd' til kirken og med åndelig 'faderskap', må være fri fra alt om kan hindre en fruktbringende utøvelse av denne tjeneste,» skriver Anatrella. «Det ekteskaplignende bånd og det åndelige faderskap er uforenlige med homoseksualitet, som hverken kan inkarnere eller symbolisere ekteskapelig eller prestelig liv.»

Summa summarum: «Kandidater som viser 'dypt rotfestede homoseksuelle tendenser', det vil si at de utelukkende tiltrekkes av personer av samme kjønn (en strukturell orientering) – uavhengig av om de har hatt erotisk erfaring eller ikke – må ikke gis adgang til presteseminarer eller hellig ordinasjon,» fastslår Anatrella.

Instruksen «er ikke et angrep på de homoseksuelle», men snarere et forsøk på «å forstå deres situasjon» og lidelse, mener kardinal Georges Cottier, inntil nylig teolog for det pavelige hushold. Instruksens understrekning av «følelsesmessig modenhet» hos en prestekandidat, er særdeles viktig, sier Cottier til nyhetsbyrået *Zenit*, for «vanligvis henger

homoseksualitet og følelsesmessig umodenhet sammen», en uttalelse som «nok vil bli kritisert, men som bygger på erfaring.» I egenskap av «Kristi representant og kirkens brudgom, er presten kalt til å utøve et åndelig 'faderskap' blant menn og kvinner. Til det kreves det følelsesmessig modenhet, og det innebærer en oppofrelsens og selvfor-glemmelsens ånd, tuftet på nestekjærlighet,» sier Cottier.

Det som er viktig, er seksuell modenhet, ikke seksuell orientering

«Dokumentet minner oss om at det ikke er nok å føle seg kalt til prestedtjeneste... det er alltid biskopen som 'kaller' til slik tjeneste», men han må selvsagt samarbeide med prestekandidatens åndelige veiledere. Og en åndelig veileder plikter «å hjelpe en kandidat med dyptliggende homoseksuelle tendenser... til å innse at han ikke er skapt til å være prest,» sier Cottier. Når det gjelder forholdet mellom pedofili og homofili, trekker Cottier frem det «lite beaktede fenomenet 'ephebofil', tiltrekning til unge kjønnsmodne gutter – i motsetning til pedofili som gjelder tiltrekning til yngre gutter». Ephebofilie hører, ifølge Cottier, hjemme i forlengelsen av homoseksualitet.

«Den nye instruksjonen fra Vatikanet om prestedømmet og personer med homoseksuelle tendenser var nettopp den klargjøring kirken trengte,» sier pater John Harvey i et intervju med nyhetsbyrået *Zenit*. Harvey er direktør for *Courage International*, en støttegruppe for menn og kvinner med homoseksuell legning som søker å leve i kyskhet i tråd med kirkens lære. Det er to typer mennesker man ikke vil ha i presteseminarene: «de som har en aktiv homoseksuell livsstil, og de som støtter en 'gay dagsorden', men instruksjonen «utelukker ikke automatisk alle med homoseksuelle tendenser». Det er viktig «å skille mellom forbigående tiltrekning mellom personer av samme kjønn og destruktive homoseksuelle tendenser.» Og det, mener Harvey, er nettopp hva den nye instruksjonen gjør.

Ikke like klart for alle

Mange biskoper, ordensledere og seminarrektorler leser instruksjonen noe annerledes enn Grocholewski og Anatrella. Noen mener det må

skjelnes mellom homoseksuell legning, som ikke i seg selv bør være diskvalifiserende, og dypt rotfestede homoseksuelle tendenser, i betydningen en fiksering på seksualitet, som setter spørsmålsteget ved kandidatens modenhet, hans forpliktelse overfor kirkens lære og hans evne til å leve i sølibat. «Instruksjonen sier ikke at menn med homoseksuell legning er uvelkomne som prester,» skriver kardinal Cormac Murphy-O'Connor av Westminster, England, i en kommentar, «men den gjør det klart at de må være i besittelse av følelsesmessig modenhet, mestre sølibatet og ikke dele den erotiserte 'gay'-kulturens verdier.»

«Sølibat er å gi avkall på ekteskapet og forutsetter prinsipielt en heteroseksuell legning... Det ville underminere sølibatet om det i et seminar eller kloster finnes såkalte homoseksuelle underkulturer,» heter det i en redegjørelse fra den østerrikske biskop Claus Küng. Han overtok i 2003 bispedømmet St. Pölten etter biskop Kurt Krenn, som måtte gå av grunnet pornografiske nettverk ved bispedømmets presteseminar. Uttrykket «mennesker med dypt rotfestede homoseksuelle tilbøyeligheter» betyr, ifølge Küng, «mennesker med en homoseksuell legning som rekker helt tilbake til barneårene, og som har satt sterkt preg på personligheten.» Instruksjonen «sier intet om prester med homoseksuelle tendenser. De er – i likhet med prester med heterofil orientering – kalt til avholdenhet,... de kommer ikke på tale når det gjelder ledelse av presteseminarer, og, i alminnelighet, heller ikke når det gjelder undervisning av prestekandidater.»

Den sveitsiske bispekonferansen sier at «en homoseksuell legning som leves i seksuell avholdenhet, ikke utelukker fra preste-tjeneste». Belgias biskoper mener «instruksens anliggende er å minne om at hvis prestekandidatens homofile legning viser seg å være til hinder for det fritt valgte sølibat eller for et riktig forhold til menn og kvinner», må kandidaten avvises. De nederlandske biskopene mener instruksens anliggende er å garantere at «enhver prest er i stand til å etablere pastorale og følelsesmessige relasjoner som stemmer overens med hans sølibatære livsstil».

Biskop William Skylstad, president for USAs bispekonferanse, mener instruksjonen kun utelukker prestekandidater som er «så opptatt av homoseksuelle anliggender at de ikke virkelig kan representere kirkens lære om seksualitet». Spørsmålet om «menn med homoseksuell legning» kan være gode prester, avhenger følgelig av hvordan de lever, og hva de formidler, sier Skylstad. Biskop John D'Arcy av Fort Wayne-South Bend, Indiana, mener hans kollega Skylstads tolkning «ganske enkelt er feilaktig». Han eget syn er, sier D'Arcy til *The Washington Post*, at «jo, absolutt, instruksjonen utelukker uten tvil enhver med permanent seksuell tiltrekning rettet mot det egne kjønn».

USAs største paraplyorganisasjon for mannlige ordenssamfunn, *The Conference of Major Superiors of Men*, sier instruksens mål er at kirken skal ha prester som er «godt integrert og psykologisk modne, er trofaste mot kirkens lære og har klar forståelse for betydningen av et kysk, sølibatært liv samt den åndelige og følelsesmessige disposisjon som trengs for å vie seg til et slikt liv».

Den tyske bispekonferanses president, kardinal Karl Lehmann, skriver i en kommentar på bispekonferansens web-side at instruksjonen understreker «den særlige betydning den menneskelige dimensjon ved presteutdannelsen har, ved siden av den åndelige, vitenskapelig og pastorale utdanning». Hovedhensikten er å sikre at kirkens prester har «den fulle menneskelige modenhet, integrert seksualitet inklusive», som kreves, «særlig med henblikk på sølibatet». Den understreker også uttrykkelig biskopers og andre ansvarliges viktige rolle og fastslår: «Dersom det er alvorlig tvil (om egnethet), skal kandidaten ikke ordineres». Det har vært «vår politikk», skriver Lehmann. «Vi oppfatter instruksjonen som en bekreftelse på egne veivalg: på den ene side en klar grunnleggende oppfatning og på den annen differensiert rådgivning og vurdering i hvert enkelt tilfelle».

(Kilder i tillegg til de nevnte: KIPA, NCR, KathPress)

kan homofile være prester?

KOMMENTAR TIL VATIKANDOKUMENTET OM HOMOFILI OG PRESTETJENESTE

AV TIMOTHY RADCLIFFE O.P.

Nylig var jeg på Nova Scotia og preket retrett for biskop og prester i Øst-Canada. En av prestene sendte meg en papirlapp med et spørsmål han var for sky til å stille offentlig: «Innebærer dokumentet om homofiles adgang til prestedtjenesten at jeg ikke er velkommen mer? At folk som jeg er annenklasser prester?» Samme spørsmål har jeg hørt stilt, i en eller annen form, av prester verden over. Dokumentet er gjenstand for intens engstelse, derfor må vi se etter nøyaktig hva det sier.

Vi må ta i betraktning to prinsipper. Først: Vi må tolke det så positivt som mulig. Det innebærer ikke å kaste et positivt trylleskjær over dokumenter, men å forsøke å se forfatterens egentlige hensikt med dem. Våre media er fulle av anklager, og dette dokumentet vil bli fordømt som nok et angrep på homofile mennesker. Denne fordømmelsen forekommer også innen kirken. Troskongregasjonen har ofte gitt tendensiøse tolkninger av teologenes skrifter. Teologene på sin side gir så negativ tolkning som mulig av Vatikan-dokumenter. Intet godt kan komme fra Roma! Som Kirke må vi finne en annen måte å lytte til hverandre på, slik at vi virkelig hører det som blir sagt. Rettferdighet

og sannferdighet krever dette.

For det annet: Prestekall er et kall fra Gud. Det er sant, som dokumentet sier, at «det motas ved Kirken, i Kirken og for å tjene Kirken». Men det er Gud som kaller. Etter å ha arbeidet med biskoper og prester – sekular- og ordensprester – tviler jeg ikke på at Gud virkelig kaller homofile til prestedtjeneste, og de er blant de mest hengivne og bemerkelsesverdige prester jeg har møtt. Ingen prest som er overbevist om sitt kall, bør tenke at dette dokumentet klassifiserer ham som prest med en defekt. Og vi må gå ut fra at Gud fortsatt vil kalle både homofile og heterofile til prestedtjeneste, for Kirken trenger begge gaver. Kirken har rett og plikt til å foreta omhyggelig vurdering ved opptagelse av seminarister. Når dokumentet sier at dette er

Vi må tolke dokumentet så positivt som mulig.

Timothy Radcliffe o.p. er tidligere generalmagister for dominikanerordenen, nå ved Blackfriars, Oxford; forfatter av flere bøker, den nyeste, «What is the point of being a Christian», kom på tampen av fjoråret.

blitt «mer påtrengende nødvendig i den nåværende situasjon», tenker det sannsynligvis på seksuelt-misbruk-krisen, som har rystet Kirken i Vesten. Så har vi to spørsmål: Gir dette dokumentet gode kriterier for å vurdere hvem som har et kall? Og vil det hjelpe oss å møte misbrukskrisen?

Dokumentet insisterer på at en kandidat til prestedtjeneste må ha en følelsesmessig modenhet som «vil tillate ham å forholde seg riktig til

...være mer oppmerksomme på hvem våre seminarister har tendens til å hate enn hvem de elsker.

menn og kvinner, ved å utvikle hans sans for åndelig faderskap for det kirkelige fellesskap som er ham betrodd». Vi venter med spørsmålet om «åndelig faderskap» og fokuserer først på følelsesmessig modenhet. Hva betyr det?

Dokumentet fastslår at Kirken «ikke kan gi adgang til seminar eller prestevigsel til dem som er aktive homoseksuelle, har dyptsittende homofile tendenser eller støtter den såkalte 'gay-kulturen'». Det første kriterium er opplagt. Det samme kunne sies om dem som er aktive heteroseksuelle. De to følgende kategorier trenger klargjøring.

Hva menes med «dyptsittende homofile tendenser»? Eksemplet dokumentet gir på det motsatte, er en person som gjennomgår en midlertidig fase av homoseksuell tiltrekning, og det fastslås at seminaristen må ha kommet over denne fasen minst tre år før diakonvigsel. Dette vil ikke gjelde alle seminarister som reflekterer over sitt kall i lys av dette dokumentet.

«Dyptsittende homofile tendenser» kan også tolkes som en permanent homofil orientering, men det kan ikke være korrekt, for, som

...viktig at kriteriene ikke tolkes på en måte som driver folk til fordektighet.

sagt, det finnes mange utmerkede prester som er homofile og klart har et kall fra Gud. Kanskje forstås uttrykket best om man sier at det betyr en person hvis seksuelle orientering er så sentral i hans selvbilde at den blir en besettelse som dominerer hans fantasi.

I så fall stiller spørsmålet seg om han vil kunne leve lykkelig som sølibatær prest. Men en hetero-

fil som i samme grad er fokusert på sin seksualitet, vil også ha problemer. Det som er viktig, er seksuell modenhet snarere enn seksuell orientering.

Så er det punktet om å støtte en «gay kultur». Det stemmer at prestestudenter og prester ikke skal gå på «gay-barer» eller utvikle en gay subkultur. Det ville være å 'feire' som sentralt i livet noe som ikke er grunnleggende. Prestestudenter må lære seg å leve i fred med det som nå en gang er deres seksuelle orientering og være tilfreds med det hjerte Gud har gitt dem – enhver subkultur, «gay» eller «straight», homofil eller heterofil, vil underminere sølibatet. En macho subkultur, fylt av heteroseksuelle undertoner, ville være like lite passende.

Men betyr å støtte en «gay» kultur bare dette? Som dokumentet sier, må Kirken være mot «urettferdig diskriminering av homofile», slik den må være mot rasediskriminering. Det betyr at alle prester må være rede til å ta de homofiles parti hvis disse utsettes for undertrykkelse, og det må gjøres synlig at prestene tar de homofiles parti. Det skaper naturligvis kompliserte spørsmål. Å tale mot homofile ekteskap, vil av noen ses som diskriminering, noe det i offisiell katolsk lære ikke er. Engasjerer man seg i motstand mot diskriminering, kan man bli misforstått – en risiko man somme tider må ta.

Så spørsmålet om «åndelig faderskap». Dette er ikke et begrep jeg kjenner til. Kan bare heteroseksuelle tilby dette? Det mener USAs katolske militærbiskop, som nylig sa: «Vi vil ikke at våre folk skal tenke, som vår kultur sier nå, at det virkelig ikke gjør noen forskjell om man er gay eller straight, homofil eller heterofil. Vi mener at i vårt kall gjør det en forskjell, og våre folk forventer et mannlig presteskap med en sterk rollemodell for mandighet.» Jeg kan ikke tro at dette er dokumentets hensikt. Hvis prestens rolle var å være en modell for mandighet, ville han være relevant for mindre enn halvparten av menigheten, og følgelig kunne man tale for at kvinner skulle ordineres som modell for kvinnelighet. Jeg formoder at man utøver «åndelig faderskap» først og fremst ved omsorg for folk og livgivende, fruktbar forkynelse, men ingen av disse har noen forbindelse med seksuell orientering.

Det er ytterst påkrevet at vi utdanner prester som er «følelsesmessig modne» og lett kan forholde seg til både menn og kvinner. Dokumentet forsøker å peke ut kriterier som vil

hjelp oss til å se denne modenheten, og det viser til spørsmål som unektelig er viktige. Disse kriteriene må anvendes likt på alle kandidater, uansett seksuell orientering.

Vårt samfunn gir ofte inntrykk av at heterofile og homofile nærmest er to arter mennesker. Men menneskets hjerte er komplekst, og mønstre for lengsel skifter og utvikler seg. Jeg har kjent prester som trodde de var homofile da de var tredve, og som så oppdaget at det var de ikke, og omvendt.

Hvis vi skal utdanne prester som lever sølibatet på fruktbart vis, må de være vel til pass med seg selv, i all deres følelsesmessige kompleksitet, uten å ledes til å tro at dette er kjernen i vår identitet. Kjernen er Kristus. «... hva vi skal bli, er ennå ikke åpenbart. Vi bare vet at den dag det blir åpenbart, skal vi bli ham lik, for skal vi se ham som han er» (1 Joh 3,2).

Vårt samfunn er besatt av sex, og Kirken bør være et forbilde på en sunn, men ikke tvangsmessig aksept av seksualitet. Tridentinerkonsilets katekisme lærte at prester skulle tale om seksualitet med «måtehold snarere enn rikelig». Vi burde være mer oppmerksomme på hvem våre seminarister har tendens til å hate enn hvem

de elsker. Både rasisme, kvinnehat og homofobi turde være tegn på at man ikke kan være et godt Kristus-bilde.

Dokumentet slutter med en inntrengende bønn til seminaristene om å være sannferdige overfor åndelige veiledere. Å lyve ville ikke svare til «den sannhetens, lojalitetens og disponibilitetens ånd som må karakterisere den som anser seg kalt til å tjene Kristus og hans Kirke i det ordinerte presteskap.» Dette er av grunnleggende viktighet. Men hvis kriteriene i dette dokumentet tolkes i streng forstand, ville noen seminarister befinne seg i en umulig situasjon: Snakker de åpent, vil de ikke bli akseptert – snakker de ikke åpent, svikter de sannheten. Faren er at de ærligste må slutte, mens de mindre sannferdige blir, og på den måten ville vi utdanne et presteskap som er umodent, dårlig til pass med seg selv og mer i stand til fortsatt misbruk. Det er derfor høyst viktig at kriteriene ikke tolkes på en måte som driver folk til fordektighet. Det ville aktivt hindre utdannelsen av prester som er følelsesmessig modne.

(Oversettelse: Fr. Arne Fjeld o.p.)

ITALIA: HOMOFILE PRESTER KRITISERER VATIKANINSTRUKS

Homofile prester er et aktivum for den katolske kirke, heter det i et åpent brev, tiltrådt av 39 homofile italienske prester (26 verdensprester og 13 ordensprester) i anledning Vatikanets nye dokument om homofili og prestekall. De 39 sier de har valgt å være anonyme for ikke å sette sin stilling innen kirken i fare. Brevet sier også at mange av undertegnerne først ble klar over sin homoseksualitet etter at de ble presteviet.

Prestene mener instruksjonen underminerer status til prester med homofil legning. «Vi føler

oss som barn som er overlatt til seg selv og ikke er elsket av en kirke vi har lovet trofasthet og kjærlighet,» heter det i brevet. «Vår kamp for å leve et liv i kyskheter er ikke større enn heteroseksuelles, for homoseksualitet er ikke synonymt med ustadighet eller ukontrollerbare instinkter.» Ifølge instruksjonen representerer personer med «dyptsittende homoseksuelle tendenser» en «objektiv feilorientering», som «i alvorlig grad hindrer dem i å forholde seg på rett vis til menn og kvinner.»

«Som menn og prester føler vi oss såret over slike uberettigede uttrykk,» heter det i brevet. «Vi er ikke følelsesmes-

sig syke, og den homoseksuelle orientering har hverken skadet vår mentale helse eller våre moralske og menneskelige talenter.»

«Homoseksualitet er absolutt ikke synonymt med pedofili, og bare tanken på at vi anses som pedofile, er utålelig. Vi anser i stedet vår homoseksualitet som et aktivum, fordi den hjelper oss å dele den marginalisering og lidelse mange andre mennesker må tåle.»

Brevet har vakt adskillig oppsikt i Italia, hvor åpen homoseksualitet er heller sjelden, og hvor spørsmålet om homofile prester stort sett har vært ansett som et fenomen unikt for USA. NCR

til motorsykkelen pris

SOMMERMINNER MED TEOLOGISKE UNDER- OG OVERTONER

TORBJØRN OLSEN

Det var en gammel drøm. Men å gå til innkjøp ville bli altfor dyrt – spesielt på en norsk katolsk prestelønn. Å leie virket også dyrt. Men etter noen års tenkning kom jeg til at det egentlig ikke var så dyrt – i forhold til innkjøp og eierskap, sammenholdt med nokså begrenset bruk. Derfor bestemte jeg meg midt på den hete nordnorske sommer 2005 for å leie en motorsykkel!

Utleiefirmaet tilbød en Honda Hornet (600) for en viss døgnpris pluss pluss. Da jeg dro for å hente sykkelen, var jeg spent på om jeg ville klare å balansere den, foruten å betjene instrumenter osv. Eller om jeg ville dumme meg ut alt fra første øyeblikk. Til firmaets folk sa jeg at jeg var noe ukjent med akkurat denne type, og at det var gått litt tid siden jeg hadde kjørt sykkel, men unnlot behendig å fortelle at det antagelig var mer enn 20 år siden sist.

Og noen nye instrumenter fantes, f.eks.

startknapp og rettingslys. I min tid tråkket vi den i gang og rakk ut en arm i gatekryssene. Men dette var jo nokså enkle forbedringer, og nøkkelenes posisjoner fant jeg ut av – antagelig uten å virke for ukyndig. Å trekke på seg de svære buksene med knebeskyttelser og store seler, gir en egen

opplevelse som forsterkes når jakke, hansker og hjelm kommer på, for ikke å snakke om når du trekker visiret ned foran ansiktet.

Og så viste det seg at det vesentlige satt som reflekser i kroppen, inklusive balansen. De første kilometerne var rett nok fartsgrensene (og de er lave midt i Bodø!) veldig kjærkomne venner. Men jeg skulle ikke komme lenger enn til Tverlandet (18 km fra sentrum) før de måtte nøye seg med å være fornuftige og nyttige ledsagere. Det var som om kroppen og sykkelen sa til hverandre: Endelig har vi igjen funnet sammen! Og hele motorsykkelen funksjon er basert på at den fusjonerer med føreren og hans kropp. Dette gjelder på en helt annen måte enn med en bil, og det kan egentlig bare forstås av den som har kjørt motorsykkel. En bil er et transportmiddel, en motorsykkel et kjøretøy.

I katolsk teologi har vi et klart begrep for dette: *character indelebilis*, uutslettelig preg. Det brukes primært om resultatet av dåp, konfirmasjon og ordinasjon. Den som har mottatt disse sakramenter, kan aldri komme tilbake til tilstanden før han mottok dem. Rett nok kan man fornekte sin dåpstro eller hoppe av prestatjenesten. Men døpt, konfirmert og

Torbjørn Olsen, født 1953 i Kristiansand. Luthersk og katolsk teologisk utdanning fra Oslo (MF) og Mainz (Tyskland), kirkerettslig utdanning (dr.iur.can.) fra Roma (Gregoriana). Prest i Den norske kirke 1980-89, konverterte 1989. Katolsk prest fra 1991, sogneprest i Bodø fra 1995, generalvikar i Trondheim stift fra 1998 og pavelige æresprelat fra 2003.

ST. OLAV HEFTE II/12, 2005

ordinert forblir man for resten av livet, okke som. Skulle jeg lage et nytt utsagn, måtte det være: *Doctrinam characteris sacramentorum experientia naturalis confirmat*: den naturlige erfaring bekrefter læren om sakramentenes preg.

For ikke å la meg beruse av gjenopplevelsens lyster og følelser, kom jeg raskt til at disse måtte pares med en stor porsjon fornuft, ikke minst i form av trafikkreglene, nesten uansett hvordan de følelsesmessig ble opplevd.

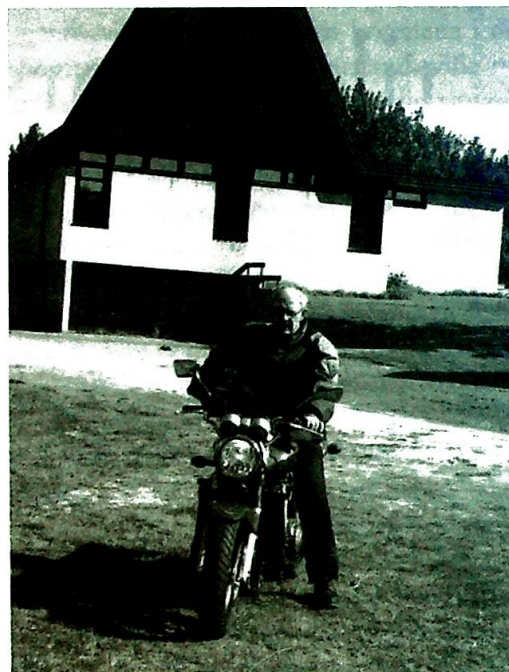
Den nordlige del av Kystriksveien kjenner jeg utmerket fra min tid som luthersk residerende kapellan i Glømfjord i Meløy (1982-88). Kystriksveien er i seg selv et skue som godt kan måle seg med Lofoten, men som er alt for lite kjent og oppsøkt. Nå gjorde det fantastiske sommervær med strålende sol og bare noen få skydotter på himmelen det ekstra vakkert. Her kjører du på landstripen mellom de høye og stupbratte snedekte fjell til venstre og fjordene og havet med store og små øyer, holmer og skjær til høyre. Turen går opp og ned daler, over skar og eider. Du passerer beitende kyr og vakre kommunesentra, industriområder, gårder, fiskebruk, båter og badegjester. Veien går over store broer og gjennom lange tunneler som har kostet massevis av oljepenger.

Aldri før hadde jeg opplevd Kystriksveien så flott som denne dag! I likhet med tråsykkelen bringer motorsykkelen deg mye nærmere naturen enn bilen. Ingen kupévegger stenger. Luften er der hele tiden, og ikke minst luktene! Fra bonden som pløyet ut møkk i Rana, til saueflokkene som ikke bare vandret midt på veien oppe på Korgfjellet, men som tydelig også hadde skitt godt, og til han som høstet gress med den markante eim fra konserveringsmiddelet som blandes inn i slåtten. Du virkelig merker hvor kalde tunnelene er i det varme sommerværet! Samtidig får du med bilens hastighet så mange opplevelser på en gang. Kystriksveien gikk raskere unna enn noen gang før, og da tenker jeg ikke på farten, men på rekken av ekstra nære opplevelser. Filosofene som fra midten av 1700-tallet begynte å interessere seg for estetikk, hadde oppfattet noe vesentlig!

«Fyll jorden og legg den under dere!» (1. Mos 1, 28) sa Gud da han hadde skapt menneskene. Umiddelbart tilføyes det at det gjaldt planter og dyr som vi kan bruke som byggematerialer, brennstoff, mat, arbeidskraft og kjæledegger. Men teologien tolker det videre til å gjelde hele kulturoppdraget. Naturen

skal tjene kulturen. Og kulturen, det er ikke bare diktning, maling, komposisjon, lovgivning, historieskrivning og matlagning, men også den tekniske utvikling. Den katolske kirke har (med rette!) ritualer for velsignelse av veier og broer, skip, tog, biler og andre maskiner.

Motorsykkelen må være et av de sterkeste uttrykk for de gudgitte krefter som bringes under

«Og så viste det seg at det vesentlige satt som reflekser i kroppen.» Sognepresten gjør seg klar – med St. Eysteins kirke som kulisse.

menneskets kontroll. I få andre sammenhenger kan man tale sant om at et mennesket har så enorme krefter mellom sine føtter som når det sitter på en motorsykkel. For sykkelen består primært av motor og bensintank. Dertil kommer hjul, styre, sete og noen kontrollinstrumenter. En liten håndbevegelse med høyre hånd, og sykkelen skyter umiddelbart så stor fart du ønsker, selv opp de bratte og kronglete bakkene til Korgfjellet.

En motorsykkel bråker ikke – for du kjører

Den katolske kirke har (med rette!) ritualer for velsignelse av veier og broer, skip, tog, biler og andre maskiner.

fra det meste av lyden. Og det som er tilbake, overdøves av luften som treffer hjelmen. Det hele suppleres en gang i blant av klasket fra et uheldig insekt som finner sitt endelikt ved å krasjlande mot visiret.

Innelukketheten i en bil hindrer deg fra en realistisk opplevelse av farten som vi har vært i stand til å frembringe. Det får du på motorsykkel. Der stormer veibanen hele tiden mot deg. Og du slipper det ubehagelige bilbeltet. I andre «kjøretøy» presses du i svingene ut til siden. Når du legger kropp og sykkel innover, forvandles sentrifugalkraften til en kraft

Motorsykkelen må være et av de sterkeste uttrykk for de gudgitte krefter som bringes under menneskets kontroll.

som presser sykkelen ned mot veien og gir hjelp til å sparke ifra. Det hele styres av kroppens balansenerver, som søker den mest ideelle posisjon, og den svære maskin som en sykkel utgjør, føyer seg lydig etter kroppens signaler. Den opplevelsen er god, og det samme er opplevelsen av at luftmotstanden reduseres når du skyver baken litt bakover og senker overkroppen ned mot bensintanken etter at du med venstre fot har løftet deg opp til 6. gir og fortsetter med å gi gass.

Fellesskap og symboler

To nøkkelbegreper i katolsk filosofi og teologi er det enkelte menneskes verdighet og *communio* (fellesskap). Kirken lærer at det mest grunnleggende fellesskap er familien, basert på det livsvarige ekteskap mellom én mann og én kvinne. Dette gode må vi prester frivillig frasi oss for alltid. Men det finnes derutover mange andre fellesskap – både åndelige og verdslige – ikke bare staten med sine mektige byråkrater og svake politikere og de kirkelige fellesskap.

...kulturen, det er ikke bare diktning, maling, komposisjon, lovgivning, historisk skrivning og matlagning, men også den tekniske utvikling.

Jeg ble plutselig trukket inn i et nytt fellesskap, som jeg knapt hadde tenkt på og vel egentlig ikke kommer til å få noe omfattende forhold til: fellesskapet

av dem som kjører tung motorsykkel. Alle fellesskap har sine effektive symboler, og her gjelder det selvfølgelig kjøretøy og klær, og for noen motorsykkel-klubber. Men også et annet symbol, tilsvarende det jeg fra barnsben av husker mellom bussjåfører og trikkførere når bussene eller trikkene møttes, den lille håndhilsen. De brukte høyre hånd. Motorsykkelistene lar et lite øyeblikk venstre hånd slippe styret og strekker fingrer og håndflate ut, opp og frem. Det er det hele: Vi utgjør en *communio*.

Burde man ikke heller bruke offentlige kommunikasjonsmidler når man skal noe, fremfor å leke seg ved å spre giftgasser slik man gjør ved å kjøre motorsykkel? Svaret hadde vært «ja» dersom ikke leken og hyggen også er en legitim og god del av livet. Men det er den. Selv er jeg en stor togbruker. Det er bare fanatikere som lar det ene forbys av det andre, som kun har plass for det nyttige. Dessuten er det vel i realiteten ingen som tar den fulle konsekvens av en slik tenkning.

Gud har neppe skapt mennesket for at vi skal nøye oss med å være som maskiner som gjør vårt arbeid, holdes vedlike og for øvrig i drift lengst mulig. Gjøkilver (1. Sam 28, 24; Luk 15, 23) var knapt sunn kost. Og Jesus bidro snaut til å bringe bryllupet i Kana (Joh 2) i samsvar med god alkoholpolitikk. Kjøretøyet som profeten Esekiel så for seg (Esek 1, 15-25), virker mer symbolfylt enn nyttig. Jeg er ganske overbevist om at det var fordi Gud ville det gode liv for menneskene at han gjorde oss i stand til å finne opp motorsykkelen.

I dag foregår det omfattende opplæring av motorsyklister. Det er sikkert nyttig. Da jeg tok førerkortet i 1971, var det veldig billig. For det fantes ingen motorsykkelopplæring, i hvert fall ikke som jeg hadde hørt om i Kristiansand. Opplæringen foregikk for det meste hjemme på gårdsplassen med en stor Vespa. Dagen før 18-årsdagen trillet jeg den til Bilsakkyndige som det den gang het, der jeg støtte på profesjonelle folk. Til alt overmål kom høstens første sne natten før jeg skulle kjøre opp, så det ville bli min glattkjøringsdebut. Nervene var på høykant. Vedkommende bilsakkyndige viste seg å være en mann i skjorte, slips og dressjakke. Han bad oss kjøre i 8-tall rundt noen bukker. Selv kjørte jeg straks den ene bukk over ende og regnet med at alt håp var ute. Men nei, jeg fikk prøve på nytt. Etter i tillegg å ha sett oss kjøre ut den ene port og inn den neste, fikk vi beskjed om å hente

førerkortet dagen etter hos politiet.

Min virkelige opplæring skjedde de ti neste år på Vespaen og siden på en militær Tempo feltforsterket. Det var kjøring sommer og vinter, i by og på landevei, kort og lagt, på fine gater, i skog og fjell. Verst må det ha vært da bataljons-sjefen høsten 1981 gav ordre om at sykkelen skulle være med over Nipskaret, uansett. Aldri har jeg slitt så mye. Nærmest bar jeg den, i hvert fall trakk jeg den et utall ganger opp av myrer før jeg til slutt midt i en elv måtte gi tapt og overlate den til en beltevogn og siden til verkstedet. Men jeg erfarte at det du lærer ved bruk, det setter sitt uutslettelige preg på deg, om det så skulle følge mer enn 20 passive år!

I Mosjøen sov jeg godt etter denne første gjenopplevelse! Der traff jeg i tillegg to ferierende og vikarierende St. Josephsøstre. Og vi fikk alle den nåde sammen å feire Eukaristien før det igjen bar nordover.

En episode var så pinlig at jeg egentlig skulle la den ligge. Men jeg tar den med. I bunnen av Tjongsfjorden i Rødøy klarte jeg under første etappe å kjøre tom for drivstoff (første og siste gang!). Og der er det øde. Men jeg trillet ned til en liten fiskeribedrift i håp om å få så mye bensin at jeg kunne nå bensinpumpen i Jektvik. Først fant jeg ingen. Men så fikk jeg se en gammel gubbe i en traktor. Jo, han kunne nok hjelpe meg med litt bensin. Han skulle bare først få sjarken helt ned på sjøen før en laksebåt kom og laget store bølger. Og jeg ville selvfølgelig kvittere ved å bli hjelpesmann. Det viste seg at

gubben hadde et sinnrikt system med kjettinger, sjakler, taljer og en wire koblet til traktoren. Så det tok kanskje en time før vi hadde fått manøvrert den tunge båttralle ut i vannet.

Men før vi kom så langt, så han på meg: «Er det ikke han sogneprest Olsen fra Glomfjorden?» – «Jo, men det er jo så lenge siden. Og jeg trodde ingen skulle gjenkjenne meg i denne habit» – «Jo, jeg syntes så tydelig det måtte være han sogneprest Olsen. Du har confirmert barnebarnet mitt.» Og før vi skilte lag, kom det: «Jeg likte nå han derre paven. Han virket så folkelig. Og så var han intelligent. Og jeg tror også han var nokså evangelisk.» Så kom det noen sukk over tingenes tilstand i Den norske kirke. Jeg kunne stort sett istemme det mannen sa. Han hadde fått en hjelpesmann, jeg bensin, og begge hadde vi hatt en overraskende ettermiddag.

Siden fikk jeg høre at karen i fortvilelse over mangel på hjelp til å få sjarken på sjøen, hadde kneppet sine hender til Gud i bønn om noen til å hjelpe seg. Hvorpå jeg gikk tom for drivstoff. Så var episoden kanskje likevel ikke så pinlig!

Under denne tur gikk det flere tanker til min gode venn og kollega Rolf Bowitz: Han må med sin Honda 1100 sannelig ha valgt den gode del!

*...leken og
hyggen er også en
legitim og god
del av livet*

Torbjørn Olsen

St. Eysteins kirke, Bodo.

fra Lesja til Karmel

ET UVANLIG LIV - EN UVANLIG VEI

AV VERA FØLLESDAL

«Etter mange års liv i ørkenens skjul, kan jeg forberede meg til å tre inn i hagen. Nå kan jeg se meningen med mitt liv i ørkenen.» Slik beskrev Marit Flagestad sitt kall da hun i 1991, 65 år gammel, trådte inn i Karmel kloster i Tromsø.

Dagen før hun reiste fra Katarinahjemmet til Tromsø besøkte jeg henne. Hun hadde gitt bort alle sine eiendeler, sagt opp leiligheten, brent alle broer bak seg: hun ville ikke ha noen vei tilbake. Marits klosterkall kom sent i livet, og om hennes liv på det indre plan kunne fortone seg som en ørkenvandring, var det for oss som så det utenfra et rikt liv, fylt av sannhetssøken, intellektuell nysgjerrighet, engasjement og hengivenhet for andre mennesker.

Marit Flagestad tilhørte en fremstående slekt på Lesja i Gudbrandsdalen, hvor hun ble født i 1926. Hennes opphav var spektakulært: i sin beretning om slekten i et årsskrift for Lesja historielag forteller hun om den engelske lorden som kom på laksefiske til Lesja, og ble så betatt av en blendende vakker seterjente at han kom tilbake to år på rad og til slutt ba faren om hennes hånd. Jentas betingelse var å bo på Lesja.

Lorden ble storbonde og skogeier på Lesja resten av livet, og Marit hadde levende minner fra sin vakre bestemor og engelske bestefar.

De utgjorde kjernen i et kulturelt rikt og inspirerende miljø, hvor Marit tidlig fikk kontakt med og impulser fra britisk litteratur og åndsliv. Men hun var også en ekte bonde-datter: gårdsdrift lærte hun fra grunnen, og på setra var hun budeie hver sommer. Somrene på setra har hun senere skildret betagende i et årsskrift for Lesja historielag.

Søken og konversjon

Etter artium på Lillehammer dro Marit til Oslo og tok geografi, engelsk og pedagogikk bifag ved universitetet. Deretter virket hun noen år som lærer på Lesja og Dovre realskole. Men hun var en søkende og urolig sjel, og dro tilbake til Oslo for videre studier. I årene etter krigen ble mange studenter og unge intellektuelle trukket til miljøet rundt dominikanerne i Neberggaten i Oslo; mange søkte svar på de påtrengende eksistensielle spørsmål som reiste seg i etterkrigstidens sekulariserte og materialistiske verden. Finnes det en Gud? Hvordan forholder troen seg til vitenskap? Katolsk Forum i Neberggaten, hvor den karismatiske dominikaneren Hallvard Rieber-Mohn holdt innføringsforedrag om den katolske tro, ble for mange unge et første møte med en kirke som skulle gi dem svar på disse

Vera H. Føllesdal er
cand.philol. og tidligere lektor,
nå freelance oversetter av
fransk litteratur.

ST. OLAV HEFTE 1/2, 2005

spørsmålene. En medstudent, cand.philol. Cecilie Hougen, som senere ble benediktinerinne i Mariavall i Skåne, tok Marit med til kirken i Neberggaten. Dette ble begynnelsen på undervisning hos dominikanerne og studiet av kirkehistorie på universitetet. I 1955 konverterte Marit, og i 1960 tok hun magistergraden på

«Spaltisten» sr. Nada – slik avisa Nordlys' lesere så henne. I oktober i fjor la hun ned pennen for godt. Foto: Nordlys

kardinal Newman, den britiske presten som i 1845 konverterte, ble kardinal og fikk stor betydning for liberale retninger innen kirken.

Marits livsvei fremover var på denne tiden preget av usikkerhet og oppbrudd. Hun overveide allerede nå et liv i kloster, men hvor? Under de mange reiser og studieopphold i England, Frankrike, Spania, Hellas, Tyrkia og Israel dukket spørsmålet ofte opp. Men hennes forsøk på å finne et egnet kloster ga ingen resultater.

I 60-årene søkte Marit seg til Tromsø gymnas, hvor hun kom til å bli i 16 år. Hun underviste kristendom, engelsk og historie, hadde store kunnskaper og et dypt engasjement for sine elever. Mange av dem bevarte en livslang kontakt med henne. I Tromsø trivdes hun, her slo hun røtter, mørketiden til tross. Senere kom hun til å se på disse årene som en spesiell lære- og forberedelsestid tid for sitt senere kall. Men mørketiden og klimaet krevde sitt, og fra 1976 var Marit bosatt i Oslo, med lektorstilling i Asker

og leilighet tilknyttet Katarinahjemmet. Hun ble nå en sentral person i det katolske miljøet.

Marit hadde en dyp interesse for mennesker. Hun hadde en særegen evne til empati, og hun var trofast. Hun hadde ikke selv barn, men åndelig sett hadde hun mange: nieser og nevøer hvis liv hun trofast fulgte, unge venner i det katolske miljøet – geistlige, ordensfolk og legfolk – som trengte en mor. I disse årene besøkte hun regelmessig innsatte i fengsler, hun gjennomskuet fordommene mot homofile og kunne derfor gi støtte til mange homofile som følte seg tyngt av samfunnets forakt. Hun var både moder jord, som ga trygghet og kjærlighet, og en åndelig mor, som øste av sin menneskekunnskap og livsvisdom.

I 1982 ble hun førtidspensjonert. Den religiøse interessen, sansen for de siste og evige ting, som alltid hadde vært vesentlig for Marit, ble nå det sentrale. Hun brukte sin tid på å oversette religiøs litteratur. Da nyheten kom i 1989 om at et karmelittkloster skulle grunnlegges i Tromsø, var hun i gang med å oversette et utvalg av den spanske hellige Teresas skrifter. Tanken slo Marit at her lå det kanskje en oppgave for henne; hun dro til Tromsø og foreslo for priorinnen at hun kunne stå klostret til tjeneste som tertiær. «Men hvorfor tertiær? Hvorfor ikke søster? Her er ingen aldersgrense.» Endelig. Her var svaret.

Nytt, bemerkelsesverdige kapittel

I 1991 begynte så et nytt og bemerkelsesverdige kapittel i Marits liv. Klosterlivet er i seg selv en ekstrem livsform. Men også Marits valg av kloster var ekstraordinært: et strengt kontemplativt kloster, og attpåtil verdens nordligste, nord for Polarsirkelen! Ingen romantisk klostertilværelse med rosenbusker, svale bueganger og springvann, men is, kulde og

I årene etter krigen ble mange studenter og unge intellektuelle trukket til miljøet rundt dominikanerne i Neberggaten i Oslo.

Med sin karakteristiske humor fastslo Marit at hennes liv aldri hadde vært så aktivt som etter at hun trådte inn i et kontemplativt kloster.

mørketid. Med sin karakteristiske humor fastslo Marit at hennes liv aldri hadde vært så aktivt som etter at hun trådte inn i et kontemplativt kloster. Blant 13 polske nonner med minimale norskkunnskaper, ble hun snart klosterets praktiske administrator og kontaktkvinne utad. Få år etter Marits inntreden i klosteret, som til å begynne med holdt til i en liten villa i Tromsø, begynte planleggingen av det nye klosterbygget.

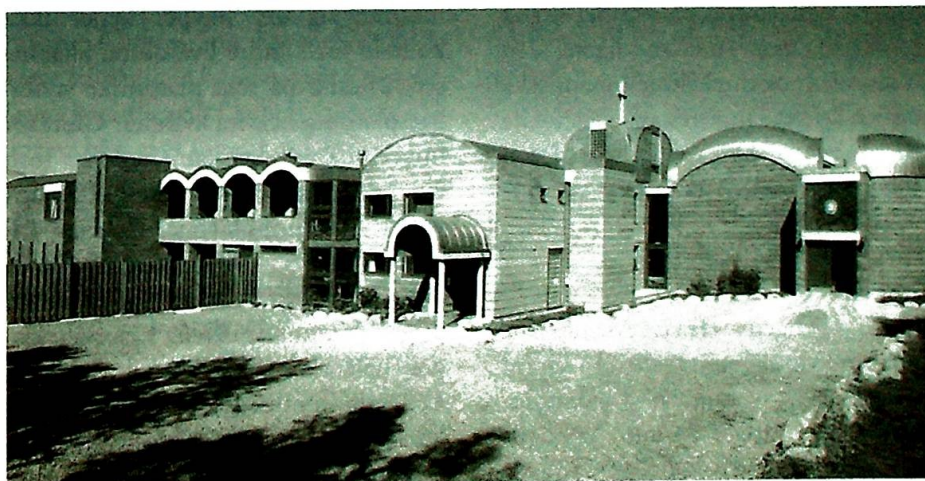
En rik utfoldelse av Marits praktiske og administrative evner tok nå til. Som kontaktperson til de tyske kirkelige organisasjoner og privatpersoner som var hovedsponsorer for bygget, og som representant for klosteret til byggets arkitekt, Kjell Lund, som var hennes tidligere elev, nedla Marit et stort arbeide som resulterte i at det praktfulle klosterbygget Karmel sto ferdig i Tromsø i 1995. Klosterbygget er en åpenbaring av skjønnhet og harmoni, det perfekte arkitektoniske uttrykk for byggets intensjon og funksjon.

Som formidler mellom klosteret og lokalsamfunnet var søster Nada uunnværlig. Hun kjente Tromsø, og snart kjente Tromsø Karmel: byen trykket klosteret til sitt bryst. Søster Nada var først og fremst norsklærer og språkkonsulent for

sine polske medsøstre. Men hun gjennomførte også reformer innad i klosteret. Gitteret i talerommet ble etter hvert borte. På hennes initiativ har søstrene i en årrekke kunnet reise på rekreasjon en gang om året, de polske til sitt hjemland, de norske sydpå. Søster Nadas begrunnelse var de ekstreme forholdene søstrene lever under i mørketiden.

Det meste av søster Nadas fritid i klosteret gikk med til å skrive. Hun skrev flere opplysningsshefter om karmelitterordenen, og nylig en liten bok om dens grunnlegger Teresa av Avila. I avisen «Nordlys» hadde hun sin egen spalte hvor samtidens store og små tildragelser ble belyst fra Karmels ståsted. Hun glemte ikke sine røtter i Lesja og leverte flere bidrag til Bygdebok for Lesja og til Lesja Historielag.

Marits kall kom sent i livet. Men da det kom, var hun klippefast i sin tro på at dette var den rette vei. Hennes kall var spesielt og egenartet, og for Karmels eksistens i Tromsø helt avgjørende. Bare Marit kunne aksle denne oppgaven. Men det viktigste aspekt ved kallet var likevel dette: Hennes urolig søkende sinn vant ro. Hun var, som hun selv uttrykte det, etter mange års liv i ørkenens skjul, kommet inn i hagen.

Karmelklosteret Totus Tuus i Tromsø. Foto: Christine Dingstad

Gabriel Grams omvendelse

GJENSYN MED ARNE GARBORGS ROMAN «TRÆTTE MÆND»

AV GUNNAR BONSAKSEN

Jær-dikteren Arne Garborg var en underlig skrue. Litterært ruver han blant våre største. Hva livssyn og personlig credo angår, er det skolepensum å vite at han vokste opp i et ekstremt pietistisk miljø, brøt med kristentroen i tidlig ungdom og siden befant seg på desperat leting etter en mening med livet som var ubundet av «intellektuell tvang» og «forstenede dogmer», på trygg avstand fra både kirker og bedehus. I 1891, 40 år gammel, utgav Garborg imidlertid en roman som fikk mer enn én av hans lesere til å klø seg i hodet.

For det første var den skrevet på riksmål (og et uklanderlig sådant), men enda snodigere: den fremstilte et mondent og intellektuelt menneske som gjennom en årrekke martres av livets totale meningsløshet – hvorpå han vender seg til den foraktede kirke og synes å finne svar på sine spørsmål i dens favn!

Dekadent ungdom

Dette er handlingsgangen i «Trætte Mænd»:

Departementsfunksjonæren Gabriel Gram tilhører en vennekrets av unge som gjennomlever 1880-årene med denne epokens

«vitenskapelige» tro på materialismen som grunnlag for fremskritt og utvikling. Men på det personlige plan er han mer opptatt av Fanny Holmsen. Å være forelsket er imidlertid en situasjon han ikke

mestrer, og det hjelper heller ikke å søke kontakt med andre Eva-døtre. Skal han 1) gifte seg, 2) satse på rent platoniske vennskap, eller 3) isolere seg helt fra kvinner? Gløtt som han får inn i andres ekteskap, avslører forhold som overhodet ikke frister, men alternativ 2 og 3 virker like uutholdelige. Gabriel drives inn i fortvilelse, rus – og bakrus. Selvmordet melder seg som et klart alternativ, og en av hans venner velger denne løsningen. Kjærligheten, og med den hele livet, fremstår slik Schopenhauer og Leopardi fremstiller det: en ulykke det er best å komme seg ut av så fort som mulig. «Dø skal man likevel. Det er ikke noe særlig vunnet ved å leve.» Ja, døden må være en befrielse – men om man f.eks. drukner seg i sjøen, risikerer man jo å bli funnet og trukket etter håret tilbake til den fordømte virkeligheten... Uansett så er tidens offisielle utviklingsoptimisme en eneste svindel og ingen ting annet. «Fremtiden» er en gyselig forestilling. «Fabrikker og velstående arbeidere.

*Gunnar Bonsaksen
er adjunkt, organist og skribent
med en lang rekke artikler
om teologi og litteratur
på samvittigheten.*

ST. OLAV HEFTE 1/2, 2005

Verden full av opplyste, velnærte småborger-sjeler som spiser, drikker og forplanter seg videnskapelig. Jeg vil ikke være med. Jeg vil simpelthen ikke.»

«I det underjordiske av mitt vesen sitter denne blytunge, farlige angst, et slags hemmelig, innestengt vanvidd som svulmer,

svulmer og har lyst til å brøle. Det er den onde samvittighet, eller et slags skrekk, en følelse av forferdelig nedverdiggelse, et slags besynderlig, idiotisk gru for et eller annet, Gud vet hva. En umåtelig syk lengsel etter å kaste seg for føttene av en eller annen, en kvinne, en prest, en Gud, og hyle, gråte, bekjenne, bli pisket, forbannet, fordømt,

og så til slutt bli tatt inn i kjærlige, trygge armer som et sykt barn.» Men dernest, umiddelbart: «Jeg må være litt forsiktig: jeg kunne få delirium.»

Den indre splittelsen er total. Lengselen etter en prest, for ikke å snakke om en Gud, *må* vel av forfatteren være ironisk ment, eller hva? Vi slutter oss her til en vurdering av pater Finn Thorn i «Arne Garborg og kristendommen»: «Det er meget vanskelig å bli klar over hva som i «*Trætte Mænd*» kan tillegges Garborg, og hva som bare er ironi og hån over Grams dekadense.»

Pastor Løchen

Gabriel har faktisk en gammel svirebror som nå har gått hen og blitt prest. Gjensynet etter mange

år er ikke positivt: «Han var ikke til å gjenkjenne. Prest fra topp til tå. Ansiktet så godt som helt nytt, med alle de lange geistlige linjer og alle de brede geistlige trekk ...» Men det hjelper ikke hvor usympatisk pastoren er: «Jeg må ha en Gud. Et sjelesentrum no. 2 ... En byrde blir lettere å

bære når den fordeles. – Jeg trenger en gud; altså oppfinner jeg ham. Og ber, ber: Gud, gi meg det vanvidd som skal til for å tro! – – eller for å dø.»

Men *buddhismen* synes inntil videre å være en bedre tilflukt enn kristendommen. «Alt kommer igjen, og vi selv kommer igjen; den eneste visdom er qvietismen. Og det eneste håb for den enkelte er: gjennom forsagelse og livsfornektelse å arbeide seg ut av individualtilværelsens innskrenkning og saligen henflyte i det endeløse alt, Nirvana.»

Også i hypnotismen og spiritismen finner Gabriel elementer som kan sende gløtt av lys inn i tilværelsens mørke.

Pastor Løchen lytter til disse betraktningene fra en jaget sjel, og viser seg som en klokere mann enn Gabriel har tatt ham for: «Jo mer utviklingen skrider frem, dess mer vokser det som vi kaller livsleden, verdenstrettheten, verdensfortvilelsen. Og mot den sykdom som vel er den sværeste og frykteligste av alle – mot den er hittil kun én lege funnet, nemlig han som sa, og som virkelig kunne si: kommer hit til mig, I som arbeide og ere besværede; jeg vil gi Eder hvile.»

Og slike drypp av kristendom, bibelske og historiske, sentrale og perifere, fortsetter å tære på den mur av livslede som Gabriel har bygd opp omkring seg. Under et kirkebesøk bekrefte påstanden om at vi må ete vårt brød i vårt ansikts sved, og at jorden må tukte oss med torner og tistler inntil vi vender tilbake til dens skjød. «Så falt orgelet inn, alvorlig og bløtt, ærbødig svarende på Guds høye tale. Sjelemillioners sang, århundreders sang, fedrenes tro og forsonet resignerende livsforståelse bølget frem og fylte hvelvet med enkle, store akkorder. (...) Jeg vil gå i kirke av og til – især den katolske. Det er svært likegyldig om man 'tror' på disse legender – det kan vi jo ikke lenger; århundrenes sang vil jeg høre; i dens bølger vil jeg svømme og drukne, føle meg løftet og ren ...»

Denne skjøre, gryende tro får næring fra Thomas á Kempis, riktignok med et panteistisk anstrøk: «Alt blir i Gud; han i meg og jeg i ham. Solens lys er hans evige kjærlighet, som gjennomstrømmer verdensaltet med varme og liv ...»

Hvor langt mer livsåpen er ikke denne følelsen enn «vitenskapen»s golde teorier: «Er der er Gud?» - «Vi vet ikke.» - «Er der en sjel?» - «Vi vet ikke.» - «Skal vi leve eller dø?» - «Vi vet ikke.» - «Har livet en mening?» - «Vi vet

Arne Garborg. Utsnitt av Eilif Petersens maleri.

*Dominikanerpater
Finn Thorn:
«: vanskelig å bli
klar over hva som i
'Trætte Mænd' kan
tillegges Garborg, og
hva som er ironi og
hån over Grams
dekadense.»*

ikke.» - «Hvorfor eksisterer jeg?» - «Vi vet ikke.»
 - «Eksisterer jeg i det hele tatt?» - «Vi vet ikke.» -
 Hva vet vi da egentlig?» - «Vi vet ikke.» - «Kan vi
 i det hele tatt vite noe?» - «Vi vet ikke.»

Eller i dette verset:

Det store liktøg
 går gjennom verden.

Mefisto synger
 som klokker foran ferden:

«Er der intet mer igjen,
 din sjel kan finne ro på –
 trøst deg, trøst deg, snille venn,
 døden kan du tro på.»

Men i kirken kalles Jesus for «sjelens brudgom».
 – «En forunderlig naiv, forunderlig dyp forestilling.
 Den religiøse *unio mystica* inneholder i
 virkeligheten nettopp det som vi også forlanger

*... vi må vokte oss
 for å tolke boken
 som en beskrivelse
 av Arne Garborgs
 egen åndsutvikling*

av kjærligheten. Den
 uendelige hengivelse og
 den hvilerike lykke. Den
 salige hensmeltning og
 gåen over i et annet vesen,
 i hvilket vårt eget finner
 sin utfyllelse og sin fullen-
 delse.»

Gabriel begynner å
 lengte etter å gå i kloster,
 med dets enkle liv og bek-

jempelse av kjødet for den korsfestedes åsyn.
 Over leiet til en stakkar skulle den hellige jomfru
 trone, hun som kan gråte, men også trøste.

Men det er Jesus som er den gode hyrde.
 Sammen med ham behøver man ikke å frykte
 Satan mer, heller ikke hans representanter.

«Det er på tide, på tide at jeg redder
 meg. Nye, lysere tider rinner. Atter ringer
 påskekløkkene over verden, atter lyder morgen-
 sangen: *Christ ist erstanden!* (...)

Han har lovet å gi meg hvile, og han gir meg

den. Jeg vet ikke så nøye hvordan det forholder
 seg med hans guddom; men min helt er han fra
 nu av. (...)

Best trives jeg i den katolske kirke, hvor de
 ekte gamle kirkesanger toner, og hvor det evige
 lys brenner ved madonnas blomstersmykkede
 alterfot.»

Innvendinger

Her forlater vi Gabriel Gram, og samtidig hans
 venn Georg Jonathan, som skoggerler slik over
 kameratens omvendelse at det lyder som «en
 klang fra helvede».

Men det er flere enn Jonathan som har ledd,
 eller i hvert fall smilt, over denne avslutningen på
 «Trøtte Mænd». Og vi må vokte oss for å tolke
 boken som en beskrivelse av Arne Garborgs egen
 åndsutvikling, slik en del lesere gjorde da verket
 kom ut. Enda flere følte at den gamle fritenkeren
 nå glapp som en sleip fisk ut av hendene på dem.
 Garborg omtaler selv hovedpersonens tilnærming
 til kirken som regressiv, estetisk og erotisk!
 Og Gram dveler jo ved historiske epoker da alt
 var bedre, likeså ved det *vakre* i kirkens ytre
 skikkelse, og ved Maria med så kjærlige ord at
 hun fra én side sett kan mistenkes for å være et
 substitutt for de kvinnene han ikke maktet å leve
 med. Men *hele* bildet kan ikke dette være.

Blant de mange som har kommentert bokens
 problemstillinger, synes svensken Hjalmar
 Söderberg for meg å være den som er kommet
nærmest sakens kjerne. Det var Söderberg som
 bekjente seg til «köttets lust och själens obotliga
 ensamhet», to elementer som «*Trøtte Mænd*»
 også har rikelig av. For Söderberg er Gabriel
 Gram «författarens så at säga underjordiska jag –
 det jag, som gång på gång sticker hufvudet öfver
 ytan i ögonblick af ensamhet och svaghet i
 nattens obevakade drömmar».

Den katolske kirke og økumenikken – stadier på veien

Årets *Bønneuke for kristen enhet* er over når dette leses. Her skal det ikke handle om uken selv, heller ikke om dagens mangslungne økumeniske utfordringer, men om stadier på den katolske kirkes økumeniske vei. Msgr. Eleuterio F. Fortino, undersekretær i *Det pavelige råd for kristen enhet*, minner om noen av dem i et foredrag den 19. desember i *Centro Pro Unione*, «the Greymore Friars» prestisjefylte økumeniske senter i Roma – et foredrag hvor temaet nettopp var Bønneuken for kristen enhet.

I tiden etter reformasjonen var det forbudt for katolikker å be sammen med kristne av andre konfesjoner. I Pius XIs encyklika *Mortalium animos* (1928) regnes deltagelse i ikke-katolske gudstjenester som religiøs relativisme, som skygger for kirkens lære om at «enhet mellom de kristne kun kan fremmes ved at de som har adskilt seg fra den ene sanne Kristi kirke, vender tilbake til den». Først i 1949 ble en dør åpnet på gløtt: I en instruks om økumenikk fra *Det Hellige Officium*, forløper til dagens *Troskongregasjon*, gis det lov til å be Fader Vår «eller andre bønner godkjent av den katolske kirke» som innledning eller avslutning ved felleskirkelige møter.

Pave Leo XIII (1878-1903) var den første katolikk som foreslo en periode med bønn for enhet: I 1895 oppfordret han katolikkene til en novene – en ni-dagers bønneperiode – i dagene før pinsen hvor bønneintensjonen var at «de dissiderende brødre» måtte vende tilbake til den katolske kirke. De

som gjennomførte novenen, fikk del i en spesiell avlat. Reminisenser av pave Leos initiativ finnes fremdeles: Enkelte steder holdes Bønneuken for kristen enhet ved pinsetider.

Neste stadium på veien var, ifølge Fortino, i 1908: Da grunnla den amerikanske pater Paul Wattson – han hadde konvertert fra den episkopale til den katolske kirke – kongregasjonen *The Greymore Friars*, som skulle ha felleskirkelige bestrebelse som sitt særlige virke. Samme år foreslo Wattson en «bønneoktav» – en periode på åtte dager – fra 18. til 25. januar. Valget av datoer var bevisst: Den gang feiret den katolske kirke festen for Peters bispestol (Peters Chair) den 18. januar, den 25. var festen for Paulus' omvendelse. Sammen-hengen var klar: Solid forankret i katolsk autoritet skulle troen formidles til alle folkeslag via misjon. Denne bønneoktaven var, sa Fortino, en «innenkatolsk affære», og intensjonen var «alle ikke-katolikkers innordning under Roma».

Pave Benedikt VX (1914-1922) gjorde Bønneuken til et frivillig anliggende for hele kirken. Wattson presset på og overleverte etter en tid paven en henstilling, undertegnet av 200 biskoper og over 5000 prester, ordensfolk og legfolk, om å gjøre bønneuken obligatorisk. Vatikanet drøyet med svaret, men i 1934 kom det: Tiden var ennå ikke moden. Et år før sin død i 1940 så Wattson for seg en ny form for «oktav» hvor ortodokse, protestanter, anglikanere og katolikkere skulle be sammen om enhet generelt.

Det ble den franske abbeden Paul Couturier som kom til å sette Wattsons visjon på

dagsordenen. I 1935 offentliggjorde Couturier, en svoren økumeniker, en artikkel hvor han oppfordret til bønn om at «Guds rikes synlige enhet må skje, slik Kristus ønsket det og ved de midler han vil». Couturier endret navnet fra Bønneoktav til Bønneuke – «oktav» klang for katolsk, mente han. Men de åtte dager ble beholdt. «Før Couturier dreier det seg om katolsk bønn om andre kristnes tilbakevenden til den katolske kirke, men nå ble det bønn om enhet i de ulike trosfellesskap, uavhengig men konvergerende», sa Fortino. Couturier selv så sin bevegelse som en «usynlig klosterbevegelse» som bønnfaller som enhet.

Neste stadium kom, sa Fortino, med Det 2. Vatikankonsils økumenikkdekret, *Unitatis redintegratio* (1964), som la den teologiske grunnvoll for felles bønn. Dekretets paragraf åtte fastslår at «det er tillatt, ja til og med ønskverdig at katolikker forener seg i bønn med sine adskilte brødre». I 1965 ledet pave Paul VI selv en felles bønnegudstjeneste sammen med de økumeniske observatører ved konsilet, en gudstjeneste der man brukte en «ordets liturgi» som kardinal Bea, Enhetssekretariatets leder, hadde utarbeidet spesielt for anledningen. Observatørene deltok aktivt med skriftlesning og andre liturgiske elementer. «Et lysende eksempel på nettopp hva Det 2. Vatikankonsil hadde oppfordret til,» ifølge Fortino. Og langt borte fra *Mortalium animos'* ånd og bokstav.

Nå markeres Bønneuken for kristen enhet i over 120 land, og så å si alle de store kristne konfesjonene er engasjert i felles bønn og liturgier.

(Kilde: NCR)

bok- omtale

Vi har ikke lov til å glemme!

Anne Applebaum

Gulag

Fangeleirene i Sovjetunionen

1917 – 1986

Aschehoug 2004

«Hvorfor ble han arrestert?» Enken etter forfatteren Osip Mandelstam, Nadezhda Mandelstam, refererer et sted lyrikeren Anna Akhmatovas indignerte svar når dette spørsmålet ble stilt. «Hva mener du med hvorfor? Det er på tide du skjønner at folk blir arrestert for ingenting.» Kanskje karakteriserer dette utsagnet noe av kjernen i det enorme, absurde systemet av fangeleirer som ble bygd opp etter den russiske revolusjonen. Sovjetunionen står på ingen måte alene i historien med massiv undertrykkelse av egen befolkningen, men det er ikke tvil om at Stalin overgikk de fleste, om ikke alle, når det gjelder omfang og meningsløs vilkårlighet.

Journalisten Anne Applebaum, som nå arbeider i *The Washington Post* fulgte utviklingen i Øst-Europa fra slutten av åttitallet og fikk førstehåndskunnskap til det kommunistiske systemets sammenbrudd. Etter 1990 ble det åpnet for tilgang til kilde-materiale som til da hadde vært strengt hemmeligstempelt. Anne Applebaums interesse for

systemets mest brutale utslag, nemlig fangeleirkomplekset Gulag, kunne nå utdypes med søk i arkiver og kildemateriell og ikke minst intervju med tidligere fanger. Resultatet forelå i 2003 i form av dette omfattende verket som Aschehoug forlag fikk utgitt i norsk oversettelse allerede året etter. Det er et imponerende verk, som med sitt omfang og sin grundighet blir en verdig dokumentasjon, eller skulle vi heller si et minnesmerke, over alle de millioner ukjente som forsvant i Stalins fangeleirer.

Boken er delt i tre hoveddeler. Den første tar for seg oppbyggingen av leirsystemet etter revolusjonen og den store terroren i trettiårene. Andre del skildrer dagliglivet i leirene fra arrestasjon til død eller frigivelse, evt. opprør og flukt, for det skjedde faktisk ikke så sjelden. Dette er vel den delen som gjør sterkest inntrykk. Vi kan vanskelig forestille oss den tilstand av konstant angst som Sovjetunionens befolkning befant seg i. Hvem ble neste offer for vilkårlig arrestasjon og deportasjon? På et øyeblikk ble livet snudd opp ned, man fikk nok med å overleve fra dag til dag og visste ikke om man noen gang fikk se sine kjære igjen. Siste delen tar for seg krigen og tiden etterpå, Stalins død og nedbygging av fangeleirkomplekset inntil kommunismens sammenbrudd. Et kapittel er viet dissidentene på 60- og 70-tallet.

De kommunistiske leirene er blitt sammenliknet med nazistenes konsentrasjonsleirer, men det er likevel viktige forskjeller. Det er ikke tvil om at mye av Stalins motivasjon var av økonomisk karakter, man fikk tilgang på ubegrenset gratis arbeidskraft til de mange gigantiske byggeprosjekt. Her står han i en solid russisk tradisjon: På samme måte som Peter den store brukte fanger til å bygge St. Petersburg, brukte Stalin dem til å bygge f.eks. Kvitsjøkanalen. Resultatet var det samme, en enorm menneskelig lidelse med hundretusener døde.

Gulag bestod altså av arbeidsleirer i et så stort omfang at de bidrog vesentlig til landets økonomi. Systemet var så stort at det ble et eget samfunn i samfunnet, og det fikk også sin egen absurde dynamikk. Den ene dagen var man lokal partisjef, den neste dagen fange i Kolyma komplekset i Sibir, for så kanskje i løpet av et par år å avansere oppover i systemet til fangevokter. Ja, det var eksempler på at fanger avanserte til å bli leirsjefer. For de fleste var det imidlertid opplevelsen av vilkårlighet og tap av menneskelig verdighet som var dominerende. Man ble fratatt absolutt alt både materielt og åndelig og behandlet som kveg. Jeg har ofte tenkt at det mest dyrebare som ikke bare fangene, men alle Sovjetunionens innbyggere ble fratatt, var retten til å reflektere og handle etisk og

dermed også ta personlig ansvar for sitt eget og andres liv. Dette høster man de sørgelige fruktene av i dagens Øst-Europa.

Anne Applebaums verk er primært dokumentasjon, ikke analyse av årsak og motiv. Likevel drister hun seg noen ganger til å stille vesentlige spørsmål. «Trodde de på det de gjorde?» eller, enda rettere: «Trodde noen av Sovjetunionens ledere noensinne på det de gjorde?» Spørsmålene lar seg ikke besvare entydig og enkelt, men maner til refleksjon over hvordan et system kan korrumpere på absolutt alle nivåer i samfunnet.

Hvorfor skal vi fordype oss i tykke verk om fortidens lidelse, død og elendighet, det være seg i Hitler-Tyskland, Sovjetunion, kolonimaktens Afrika eller Maos Kina? Jo, fordi det viser oss hvor galt det går når man krenker det hellige prinsippet om hvert enkelt menneskes absolutte verdi og verdighet. Derfor har vi ikke lov til å glemme. *Frode Thorup*

«Botnlaust, endelaust, grenselaust»

Knut Ødegård:

Kringsjø

Dikt i utval

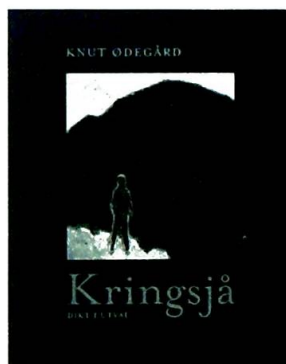
Redigert og med forord av
Thorvald Steen
Cappelen 2005

Strengt tatt kunne man mene at utgivelsen av denne diktsamling ikke var nødvendig. Den inneholder jo dikt som allerede er tilgjengelige i tidligere diktsamlinger. Er hensikten bare å hedre en dikter ved hans 60. bursdag? Nei, slett ikke. For, som Thorvald Steen skriver, dreier deg seg her om «dikt som synes å være bedre kjent i utlandet enn i Norge». *Kringsjø* representerer med andre ord en anledning til å bli bedre kjent med Knut Ødegård.

Jeg burde kanskje straks erklære en interesse (som politikerne sier). Knut Ødegård er en

venn av meg, og jeg har oversatt to av hans diktsamlinger til engelsk (*Missa og Judas Iscariot and Other Poems*). Men jeg tror neppe at dette gjør meg inhabil, når det dreier seg om en vurdering av hans diktning. Jeg er nemlig ikke den eneste som tror at han er «en dikter av europeisk format» (som jeg skrev i *Vårt Land* for en del år siden).

Hva er så det spesielle ved Knut Ødegård, det som løfter ham i en særskilt klasse? I et foredrag han holdt ved Københavns universitet i februar 2005, sier han: «Mitt ærend er poetens ... For å si det veldig enkelt, så er min poetiske hensikt å skrive livet slik jeg har erfart og erfarer det.»

«Å skrive livet» – ikke «å skrive om livet», men nettopp «å skrive livet». Kanskje har vi følelsen av at noen av diktene i *Kringsjø* bringer oss nærmere «livet» enn det vi egentlig hadde ønsket oss ... Han skriver om narkomani, demens, prostitusjon, ekskrementer, samleie ... alt dette tilhører nektelig livet, men er ikke dikterens et «høyere» kall? Burde han ikke begrense seg til det vakre? Var det ikke dikteren John Keats (død 1821) som skrev: «Skjønnheten er sannheten, sannheten er skjønnheten?»

Til dette svarer diktene i *Kringsjø* at den ekte skjønnheten

finnes også i det som menneskelig sett godt kan kalles «heslig»: i narkomani, demens, prostitusjon, ekskrementer, osv. Ikke fordi dette i og for seg skulle være «skjønt». Tvert imot! Her dreier det seg om det forspilte, det tragiske, det meningsløse, det motbydelige. Og Knut Ødegård faller aldri for fristelsen til å bortforklare og forskjønne.

Men det er nettopp i det som mangler enhver skjønnhet at dikteren skimter det skjønne, p.g.a.

veike signal

endelaust langt borteifrå, heilt

innanfrå

hjarde ditt, meste berre som ei

førstyrning

i dei finstille lytteapparata

i observasjonspostane

som krummar seg ut som hjul

mot universet, som seier: Ja, barnet mitt.

Naturligvis har dette noe med Ødegårds katolske tro å gjøre. I sitt foredrag sier han: «Det radikale i min diktning ligger ... i utprøving av om katolsk tradisjon lar seg forene med det moderne livs erfaringer.»

Svaret han gir er utvilsomt et «ja». Og dette er det store, ja det profetiske ved hans dikt. Sterke krefter innenfor den internasjonale katolske kirke ønsker nemlig for tiden å utelukke fra helligdommen visse aspekter av det menneskelige – da husker man kanskje den kulturfiendtlige reaksjon hos mange katolske prester i Norge, da pater Pollestad for noen år siden oversatte en av det 20. århundres største diktere, Konstantin P. Kavafis. Problemet var at noen av tekstene dreide seg om homofili. Filisterne syntes ikke dette var noe en «skikkelig» katolsk prest burde ha gjort ...

Til alt dette svarer Ødegård i sitt foredrag med et teologisk spørsmål: «Vil Gud bare den gode, den rene, den fromme, den rettroende? Hvor bokstavelig skal vi kunne ta begreper som at inter

menneskelig er Herren fremmed, eller messens invitasjonsord om 'et alle derav', 'drikk alle derav'? Er «alle» virkelig «alle»? Er det noe som er for simpelt til at det kan trekkes inn i et sakralt, et hellig og opphøyet rom?"

Han svarer på sitt eget spørsmål. Men han driver ikke propaganda, han bidrar ikke til noen kirkepolitisk debatt. Han kan ikke tas til inntekt for det ene eller andre parti. Han nøyer seg med å vise oss det han selv ser. Og leseren merker snart hvor ofte ord som «botnlaust», «endelaust» eller «grenselaust» forekommer.

For Knut Ødegård er virkeligheten bunnløs ... eller rettere sagt: i bunnen av alt beveger seg den Hellige Ånd!

Det er derfor det store diktet *Missa* kan slutte med ord som fremdeles makter å fremkalle tårer hos en hardbarket anmelder, som har oversatt teksten og derfor kjenner den inn og ut:

dona nobis pacem.

Ding dong, ved di grav, far. Ding dong

og Lammets fred åt oss alle. Lammets fred.

Og over oske og røyk, glassplintrar, forvridne andlet i speglane *pacem pacem.*

Her flyr dikterens ord rett opp til Åndens høyder – som samtidig, takket være Ordets menneskevordelse, er de dypeste dybder i menneskers nød og fortvilelse. Ødegårds storhet består nettopp i at han ikke «løser» gåtene. Han formulerer dem på en slik måte at leseren inviteres – og utfordres – til å reflektere.

Vi får håpe at mange som ennå ikke kjenner hans dikt, kommer til å lese *Kringsjå*.

Brian McNeil crv

Den hellige Bernadette – i egen og samtidens øyne

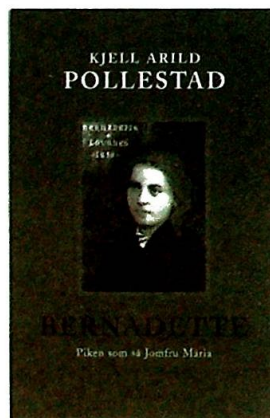
Kjell Arild Pollestad:

Bernadette – piken som så Jomfru Maria

Cappelen 2005

Kjell Arild Pollestad er en uforlignelig skikkelse i Norges kulturliv. Han er ordenes mester, om det nå dreier seg om en preken, et kåseri, eller et teologisk foredrag. I sin nye bok presenterer dominikanerpateren for et norsk publikum en særdeles «unorsk» skikkelse, den hellige Bernadette Soubirous (1844-1879) – «piken som så jomfru Maria».

Bernadette var riktignok ikke den første kvinne i det 19. århundre som fikk se Maria. Nesten tredve år før Bernadettes visjoner så den hellige Katarina Labouré

(død 1876) Maria og fikk i oppdrag å lage den «undergjørende medalje». Men selv om medaljen snart ble utbredt, gikk det mange år før noen andre enn Katarinas skriftefar fikk vite at det var hun som hadde sett Maria. Katarina levde et skjult liv i sitt kloster.

Med Bernadette ble alt annerledes, ikke minst fordi jernbanen nå hadde knyttet de forskjellige regioner i Frankrike (og i Europa ellers) mye tettere sammen. Slik ble det mulig for fromme mennesker å oppsøke en

berømt skriftefar, den hellige Johannes Maria Vianney (død 1859) i Ars. Og slik ble det mulig for pilegrimer – især de syke – å besøke Lourdes, der Maria i 1858 hadde åpenbart seg for Bernadette. Det er faktisk bare i de aller seneste årene at San Giovanni Rotondo i Italia, småbyen der den hellige kapusinermunken Pius av Pietrelcina, bedre kjent som «padre Pio», (død 1968) virket, har blitt verdens mest besøkte valfartssted.

Nå kan man ikke si at visjoner i og for seg skulle være helt fremmed for norsk spiritualitet. Edin Løvås, grunnleggeren av retreatbevegelsen i Norge, fikk sitt kall i en Kristusvisjon, og det er sikkert mange som har trodd at de fikk se eller høre noe fra det hinsidige.

Allikevel er det vel bare i den moderne, katolske fromhet, med dens markante feminisering og dens fokusering på de «mykere» aspekter ved troen, at visjoner av Jomfru Maria er blitt for så mange (altfor mange?) troende en sentral dimensjon av det kristne liv.

Her spiller historien om Bernadette en helt sentral rolle, fordi det var denne fortelling som dannet det ikonografiske mønster – et svært ungt menneske ser Maria i en fotsid, hvit kjole med slør og blått skjerf om livet. Det Maria har å si i visjonene, er ikke noe nytt, snarere en bekreftelse av kirkens lære: «Jeg er den uplettede unnfangelse,» sa hun i Lourdes, bare litt over tre år etter at den salige pave Pius IX hadde proklamert dette dogmet.

Kirken har aldri godkjent noen av disse visjoner i den forstand at deres innhold skulle bli en del av kirkens offisielle forkynnelse. Det pavene har sagt, er at man i visse tilfeller kan utelukke menneskelig eller djevlesk bedrag. Det er med andre ord tillatt å tro at Maria har vist seg, men man behøver ikke gjøre det. Hva kirkens lære angår, har ingen av disse «private åpenbaringer» noen betydning. Men de

kan muligens hjelpe den enkelte troende å føre et bedre liv i Jesu etterfølgelse.

«Så» den unge Bernadette altså Jomfruen? Det som i hvert fall hos Bernadette er hevet over enhver tvil, er hennes ærlighet. Hun tok aldri imot penger fra pilegrimene. Hun ønsket bare å leve et skjult liv og tjene Gud. Hun ble nonne i et kloster i Nevers og døde der etter mange års lidelser. Hun ble helgenkåret den 8. desember 1933, på festen for Marias uplettede unnfangelse.

Betyr altså dette at hun virkelig «så» Jomfruen? Nei, ikke nødvendigvis. Her gjelder nemlig det teologiske prinsipp at det ved en helgenkåring er hele livet til et menneske, som vurderes, ikke enkeltstående, mer eller mindre «mystiske» opplevelser. Som katolikk står man altså fritt til å svare ja eller nei på dette spørsmålet.

I *Bernadette – piken som så jomfru Maria* presenterer pater Pollestad henne stort sett i hennes egne ord eller i sitater fra hennes samtid. Han bidrar med et forord og et utmerket kapittel om Marias betydning i teologi og fromhet, men hans egentlige bidrag til boken er heller usynlig, d.v.s. hans utvalg og redigering av de tekstene han har oversatt fra fransk.

Hans innsats er som alltid beundringsverdig. Jeg skulle bare ønsket at han hadde redegjort litt mer for sin egen vurdering av fenomenet Bernadette og Lourdes. Mitt klare inntrykk er at han tror på visjonenes ekthet. Men da hadde det vært godt å vite hvorfor en høyt kultivert nordmann anno 2005 tror på noe så «unorsk» som visjoner av Jomfru Maria ...

Brian McNeil *crv*

Islam – bakenfor overskriftene

Kari Vogt:

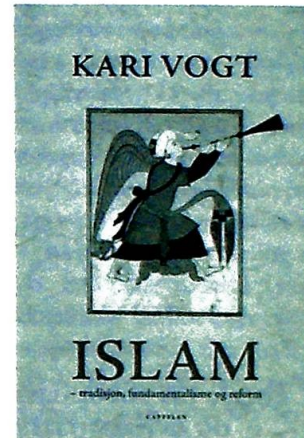
ISLAM - tradisjon, fundamentalisme og reform.

Cappelen 2005

Kari Vogt sier i forordet til boken *ISLAM – tradisjon, fundamentalisme og reform* at det siden hun kom med boken *Islams hus* i 1993 har skjedd mye. «Ønsket om en islamsk fornyelse er voksende. Det samme gjør engasjementet hos militante og voldelige grupper.»

Norske avislesere, tv-tittere og radiolyttere får servert mange ulike fremstillinger av islam. Mange er enkle og svært unyanserte. Boken *ISLAM – tradisjon, fundamentalisme og reform* er en meget god bok for dem som ønsker å komme bak overskriftene. Den har et lett tilgjengelig språk og kan leses både av voksne og ungdom. Den kan benyttes som oppslagsbok, men også leses fra perm-til-perm. Boken gir et oversiktlig historisk riss av islam frem til vår tid. De ulike islamske retningene er også godt forklart. Videre har Kari Vogt belyst de ulike aktuelle temaene som tvangsekteskap, sharia, polygami, jihad, hijab og andre på en god, forklarende måte.

Boken gir et godt bilde av mangfoldet innenfor islam, og vi får forståelse for at det vi får fremstilt av 11.september-, jihad-, og tvangsekteskapsdiskusjoner, kun er en ørliten del av religionen islam. Særlig spennende er diskusjonen omkring ulike lese måter av Koranen. Kan Koranen leses historisk-kritisk? Kan Koranen oversettes, og hva gjør i så fall en

oversettelse med tekstene? Er ikke en oversettelse en tolkning, og Koranen skal jo ikke fortolkes? Hvem har autoritet til å gjøre dette, og på hvilken måte skal det gjøres? Dette er diskusjoner vi også har hatt i de kristne kirker i forbindelse med vår hellige bok.

Det er også spennende å lese Kari Vogts redegjørelse om islams forhold til andre religioner, og hvordan noen retninger innen islam på mange måter opplever at de står nærmere jøder og kristne enn sine muslimske trosfeller. Videre er fortellingen om hvordan disse tre store religionene har levd side om side i Midt-Østen, interessant for oss som lever i et stadig mer flerreligiøst Europa.

For dem av oss som ønsker å komme bak overskriftene, som tror det finnes noe å lære av denne århundregamle religion og ønsker å yte islam rettferdighet gjennom forståelse, er dette en strålende bok!

Linn Maria Kierulf

presse- klipp

POLEN: OM POPULARITET OG ANTISEMITTISME

En spørreundersøkelse utført av den polske ukeavisen *Nowy Dzień* viser at erkebiskopen av Krakow er den av Polens biskoper folk setter mest pris på, til tross for at erkebiskop Stanislaw Dziwisz bare har fungert i sitt embede i noen måneder – han var i en årrekke pave Johannes Paul IIs privatsekretær. Dziwisz rangerer foran Polens primas, kardinal Glemp. Andre viktige kirkelige personligheter, ifølge undersøkelsen, er pater Tadeusz Rydzyk, lederen for den katolske radiostasjonen *Radio Maria*, og erkebiskop Jozef Michalik av Przemysl, president for Den polske bispekonferanse.

Radio Maria, en av Polens mest populære radiostasjoner, er omstridt og har flere ganger vært gjenstand for kritikk fra høyt hold i kirken, senest før jul i fjor. Radio Marias ultrakonservative profil «ødelegger kirken», sa Polens primas, kardinalen Glemp, ifølge det polske katolske pressebyrået KAI. Kardinalen ba pater Rydzyk dempe sine politiske ambisjoner og rette seg mer etter kirkens syn. Radio Maria, som har sete i Torun, har gjentatte ganger gjort seg bemerket ved antisemittiske og fremmedfiendtlige programinnslag.

Den katolske ukeavisen *Gazeta Wyborcza* konkluderer, etter nitid gransking av de polske valgene, at valgets «egentlige vinner» er Radio Maria, som hadde avgjørende betydning for den nye

presidenten Lech Kaczynskis seier. Også den nye statsministeren synes å stå Radio Maria nær: Kort etter utnevnelsen dro han til Torun for å delta i et av de mest populære programmene, og ved radiostasjonens 14-årsmarkering i desember i fjor, sendte han flere høyt plasserte embedsmenn til feiringen. Det hører med til bildet at store deler av Radio Marias omkostninger dekkes av polakker bosatt i utlandet.

En annen omstridt katolsk prest er Henryk Jankowski, tidligere skriftefar for Lech Walesa. I 2004 gikk han, etter lengre tids påtrykk fra sin biskop, endelig med på å trekke seg som sogneprest i St. Birgitta-kirken i Gdansk etter gjentatte antisemittiske utfall. Anklager om seksuell misbruk av ministre ble lagt til side grunnet bevisets stilling. Nå akter Jankowski å åpne et senter som skal dokumentere kirkens rolle under kommunismen.

KIPA/CATHOLIC WORLD NEWS

ROS TIL RUSSLANDS ORTODOKSE PRIVATSKOLER

Russlands ortodokse kirke må ta inn over seg den sivilisatoriske utfordring som ligger i å gi de unge en god oppdragelse. Det sier rektor ved det ortodokse universitetet i Moskva, arkemadrit Ioann Ekonometsev. Et eksempel i den retning er de nyopprettede kirkelige privatskoler. «Ved våre læreinstitusjoner hersker en spesiell atmosfære. Man forbauses uvilkårlig over at

det, midt i det moderne forfall og dagens kaotiske liv, har lyktes våre oppofrende pedagoger å skape virkelige oaser.» Også den russiske undervisningsministeren, Andrej Fusenko, har uttrykt seg rosende om de kirkelige skolene.

CIG

DE FUNKSJONSHEMMEDE OG «SOSIALISMENS LANDEVINNINGER»

I sin tid ble de kommunistiske statene stadig fremholdt som «forbilledlige» eksempler når det gjaldt daghjem for småbarn og medisinsk oppfølging av den oppvoksende slekt. Her dreiet det seg om ekte «sosialistiske landevinninger», som det gjaldt å bevare. Men virkeligheten avslørte et annet og grusommere bilde: I østblokklandene ble funksjonshemmede barn ofte brutalt forsømt, ignorert, tiet ihjel, overlatt til sin skjebne. Barn med sykdommer som faktisk kunne helbredes eller i det minste lindres betraktelig, fikk ofte selv ikke den enkleste hjelp.

Kommunisttidens barbariske omsorgssvikt har fremdeles samfunnsmessige ringvirkninger, påpekte nylig FNs hjelpeorganisasjon for barn, Unicef: Ferske undersøkelser viser at i den tidligere østblokken lider langt flere unge enn antatt av alvorlige fysiske, psykiske og sjelelige funksjonshemninger: I begynnelsen av 1990-årene regnet man med ca. 500.000, nå er tallet ca. 2,5 millioner. Mer enn 300.000 barn lever fortsatt i institusjoner

med ekstremt uverdige forhold, uten noen form for hjelp og skoloring, ofte også uten et minimum av kjærlighet fra personalets side. Svært mange av disse unge må antagelig belage seg på å tilbringe resten av livet på institusjon. CiG

«FEILBARLIGE ENCYKLIKER»?

Pavelige rundskriv kan ikke bare i teorien være «feilbarlige», de kan faktisk også være det i praksis, ifølge den tyske forfatningsjuristen Ernst Wolfgang von Böckenförde. I en takketale nylig i forbindelse med et æresprofessorat i teologi ved universitetet i Tübingen, kom han med flere eksempler på dette. Det 2. Vatikankonsils erklæring om reli-

gionsfriheten var et klart brudd med læreembets tidligere oppfatning slik den var kommet til uttrykk i f. eks. pave Gregor XVI's rundskriv *Mirari vos* (1832) om pressefriheten og skillet mellom stat og kirke, Pius IX's *Quanta cura* om «tidens feiltagelser» og Leo XIII's *Libertas praestantissimum* om ulike regjeringsformer.

Konsilets erklæring *Dignitatis humanae* (Menneskets verdighet) «inneholder en delvis tilbaketrekking av tidligere lære og representerer et kontinuitetsbrudd. Det er ikke til å komme forbi,» sa Böckenförde. Følgelig: Pavelige læreuttalelser bør ikke uten videre og uten overprøving godtas som sannhetsutsagn, men bør heller ikke avfeies som et uforbindtlig tilbud. «De er aktstykker som

fremlegges, og som formodes å være riktige, men denne 'riktighetsformodning' kan saktens gjendrivnes.» En evt. «gjendrivelse» er de myndige kristnes oppgave: «Men dersom de setter spørsmålsteget ved forbindeligheten, må de grundig etterprøve sin egen erkjennelse og anføre vektige grunner for sin avvisning.»

I den forbindelse finner Böckenförde Kirkerettens § 752 svært problematisk: Der heter det at også ikke-ufeilbarlige pavelige uttalelser – altså uttalelser fra det ordinære læreembetet – krever religiøs og forstandsmessig 'viljeslydighet'. «Det forventes,» sa Böckenförde, «at en evt. mangel på innsikt eller forståelse skal overvinnnes ved hjelp av en viljesakt og på den måten føre til indre

HYRDEBREV OM EKTESKAPET OG FAMILIEN: «Å ELSKE LIVET»

Den 30. desember 2005, festen for den hellige familie, offentliggjorde Den nordiske bispekonferanse et hyrdebrev. Nok en gang «vil vi gjerne legge frem et hyrdebrev om menneskelivets grunnverdier, denne gang om ekteskap og familie», skriver biskopene. Forrige hyrdebrev, «Omsorg for livet» kom i 2002 og handlet om «behandling og pleie i livets siste fase».

Det nye hyrdebrevets bakgrunn er dagens situasjon hvor ekteskapet, «samfunnets grunnstruktur», er truet på ulikr vis: høye skilsmissetall, alternative syn på og former for ekteskap, en «seksualisert» kultur der «seksualiteten blir gjort til noe selvstendig som tjener egen tilfredsstillelse», en individualistisk orientert kultur uten særlig forståelse for den storsinnede og uselviske kjærlighet et livslangt ekteskap og omsorg for barn krever. Og likevel: «Også dagens mennesker søker til syvende og sist kjærlighet, troskap og trygghet,» skriver biskopene, som ønsker å formidle «ekteskapets og familiens kristne

budskap, for å gi menneskene håp og trøst, og lede dem til oppdagelsen av sitt sanne verd».

Hyrdebrevet redegjør for det kristne menneskesyn – mennesket skapt av Gud og «i hans bilde», skapt som mann og kvinne for å utfylle hverandre. Katolsk ekteskapssyn forklares: det fritt inngåtte, livslange ekteskap bygget på gjensidig kjærlighet og åpent for videregivelse av livet, er en ordning «villet av Gud, det er et sakrament, et middel til frelse». Kjærligheten mellom mann og kvinne er både «gave» og «oppgave».

Brevet belyser ulike faser i kjærligheten mellom mann og kvinne: fra forelskelse via ekteskapsforberedelse til giftermål og oppdragelse av barn og unge. Det tar opp mange av de utfordringer man møter underveis, og fastslår at «ekteskapeleg kjærlighet kan tidvis forlange en nesten heroisk selvoppgivelse, ikke bare ved langvarig sykdom eller i tilfeller av utroskap, ved alkoholisme eller ved forsømmelse av forsørgerplikten overfor familien, men kanskje enda mer i hverdagens tredemølle».

Hva seksualitet angår, sies det klart fra at samboerskap eller «ekteskap på prøve» strider mot Guds gode bud. Og innen ekteskapet får seksualiteten «heller ikke løsrives fra sitt mål, som er den mulige unnfangelse av barn». Bruk av kunstig prevensjon står følgelig «i motsetning til ektefolkens verdighet og til deres kjærlighetsfulle forening». Brevet påpeker også at «likekjønnede partnerskap og homoseksuelle forhold» ikke er «i harmoni med menneskenes seksualliv slik Gud har hatt til hensikt».

Det ekteskapssyn hyrdebrevet forkynner, «kan for noen synes for idealistisk», skriver biskopene. «Særlig det å kjempe for ekteskapets uoppløselighet og for at utøvelsen av seksualiteten er forbeholdt ekteskapet, gjør dette tydelig.» Men «vi ville forsømme vår plikt dersom vi ikke i dette spørsmålet forkynte den katolske tro i sitt fulle omfang», fastslår biskopene. Ektefellene står imidlertid aldri alene: «Enhver døpt som bevisst og oppriktig inngår et ekteskap for livet, får del i Guds nåde.»

(For hele teksten se www.katolsk.no)

tilslutning, altså en religiøs motivert lydighet overfor den kirkelige autoritet.» Pave Benedikt uttalte seg nylig nettopp i den retning ved en mottagelse for Den internasjonale teologikommisjonen, hvor han sa at «teologens arbeid alltid må utføres i fellesskap med kirkens levende læreemбеде og under dens autoritet...»

Her må man stille et kritisk motspørsmål, mener Böckenförde: «Skal virkelig enhver kristen og enhver teolog bare sitte stille og engasjementsløst vente på at læreembedet selv muligens kommer til bedre innsikt?... Hvordan skulle en anerkjennelse av religionsfriheten ha kunnet forberedes, om ikke kritiske spørsmål var blitt stilt, også offentlig, av engasjerte legfolk og teologer, som var inspirert av den kristne personalisme som tok form på begynnelsen av 1900-tallet?»

CIG

TØFFERE FOR ETIKKEN

Det er blitt vanskeligere for sjukepleiarane å ta vare på profesjonsetikken. Slik lyder den dystre konklusjonen til Marie Aakre etter eitt år som etikkleiar i Sjukepleiarforbundet. I dette året har ho reist land og strand rundt og møtt 7.500 sjukepleiarar i samtalar og på verdiseinar. Ho har lytta til etiske dilemma. Og rådet har fått inn like mange saker dette året som i heile den førre treårsperioden.

Ei forklaring ho har på konklusjonen sin, er at marknadskreftene har gjort sitt inntog med

«eit anna menneskesyn enn det vi er opplært til» Dette nye «autonome, shoppande mennesket som vil velje tilbod, er noko heilt anna enn det sårbare, hjelpelause og døyande mennesket vi jobbar tett på,» seier Aakre.

Aakre er oppteken av det ho kallar «den tause kulturen». – «Eg er livredd det tause. Det er så om å gjere å få tingene unna at etikken skli. Vi må gje kraft til dialog. Det er urovekkjande at det finst så mange sengepostar, sjukeheimar og område i helsetenesta der det ikkje finst rom eller kompetanse til å løfte etiske dilemma opp på bordet... I travelt arbeid kan vi bli blenda. Pleie og omsorg blir rutine. Det å utvikle dømmekraft gjer seg ikkje sjølv. Det er heilt feil å tru at ein sjukepleiar kan handtere kompliserte etiske dilemma utan at det vert snakka om dei.»

VÅRT LAND

ET GODT FRISTED

«Realiteten er antakelig at Frelsesarmeens offiserskorps – likesom den katolske kirkes presteskap og klostervesen, og mange andre sammenhenger – lenge han vært et godt fristed for personer med en mer homoseksuell enn heteroseksuell orientering. For der har de hatt mulighet til å investere gode krefter som andre bruker på ektefelle, barn og familie, i evangeliserings-, omsorgs- og annet kristent arbeid – uten å bli utsatt for press til seksuell flagging eller utfoldelse,» skriver Torbjørn

Feiring av

«St Patricks Day»

17. mars er minnedag for den hellige Patrick, Irlands nasjonalhelgen.

I den anledning feirer biskop Bernt Eidsvig og pater Rory Mulligan messe kl. 18.00 i St. Olav domkirke, Oslo.

Etter messen kirkekaffe i Mariagården, Akersvn. 16.

Olsen, katolsk sogneprest i Bodø, i Avis Nordland.

«Når Frelsesarmeen likevel må tåle kraftige hogg for sin ukorrekte moralforståelse, er forklaringen enkel: Det foregår en sterk kampanje for å fjerne eller marginalisere det tradisjonelle kristne og allmennmenneskelige synet på seksualitet og ekteskap,» fastslår Olsen.

SNILLERE GUD?

«Er Gud blitt snillere?» Journalist Åse Brandvold retter spørsmålet til religions sosiolog Pål Repstad – bakgrunnen er den ferske homofili-uttalelsen fra Den norske kirkes lærenemnd, en uttalelse som viser at halve nemnda nå aksepterer homofilt samliv. «Som sosiolog har jeg ikke mye innsikt i Guds humør,» svarer Repstad, «men poenget er at i det norske kristenfolket skjer det en liberalisering, som lett undervurderes, både av media, men forsåvidt også blant

AUGUSTINERKORHERRENE I BERGEN

inviterer til en kalls – weekend 3. – 5. MARS 2006
for å bli kjent med ordensliv
og prestatjeneste i Norge og Østerrike

Retretten ledes av biskop Bernt Eidsvig

Påmelding innen 22. februar 2006 til:
Dom Elías Carr - Parkveien 32
5007 Bergen - tlf.: 55308023
eller e-mail: elias.carr@katolsk.no

konservative kristne ledere som uttaler seg offentlig. Det er slutt på den tida der det aktive kristenfolket fulgte sine ledere,» sier Repstad.

«Utviklingen i liberal retning er tydeligere i etikk enn i trosspørsmål. Det er ikke sånn at folk forkaster troen på Kristus, men dogmene om homofili og synd og læren om den evige fortapelse blir forkynt sjeldnere enn før,» sier Repstad og legger til at dette ikke bare gjelder innen statskirka, men også i frikirkelige menigheter, selv om de nok er mer konservative.

Ifølge Repstad er det flere grunner til at pietismen nå taper terreng. «Kristenfolket får mer allsidig erfaring. De reiser mer, tar høyere utdanning. I tillegg invaderer massemediene også konservative kristne hjem. I spørsmålet om homofili handler det om at folk etter hvert møter levende mennesker som er homofile, og som de opplever står for noe positivt. Man gjør seg rett og slett noen livserfaringer,» sier Repstad.

KLASSEKAMPEN

PAVEN OM DET 2.

VATIKANKONSIL: «ET LEDD I KIRKENS STADIG PÅKREVDE FORNYELSE»

I sin tradisjonelle julerale til den romerske kurien trakk pave Benedikt frem noen av de viktigste kirkelige hendelser i 2005, som verdensungdomsdagen i Köln og bispesynoden om eukaristien, begge deler «en arv» fra hans forgjenger. En annen viktig «feiring» sa Benedikt, var mark-

eringen av avslutningen på Det 2. Vatikankonsil for 40 år siden. Ifølge Benedikt har det «i store deler av kirken budt på adskillige vanskeligheter å sette konsilet ut i livet». Hvorfor? Problemet er, ifølge Benedikt, to motstridende tolkningsmåter: en som vektlegger «diskontinuiteten» og «tolker konsilet som et brudd med tidligere lære», og en som vektlegger reform og «fornyelse av kontinuiteten» i den ene kirke Gud har gitt oss. Vektlegger man diskontinuiteten, «er faren et brudd mellom den pre-konsiliære og den post-konsiliære kirke», og at det man kaller «konsilets ånd» blir viktigere enn selve konsiltekstene. En slik «feilaktig lese måte» åpner for «vidløftige tolkninger av den angivelige konsil-ånd», sa Benedikt. Et konsil er «ikke en lovgivende forsamling som erstatter én grunnlov med en annen». Kirkens grunnleggende «konstitusjon» kommer fra «Herren selv, gitt oss for at vi skal nå det evige liv. Med det som utgangspunkt er vi i stand til å kaste lys over livet i tiden og tiden selv», sa Benedikt.

«Konsilet måtte finne en ny definisjon av forholdet mellom kirken og den moderne verden», sa Benedikt, et forhold som hadde vært problematisk «helt siden Galilei», og var blitt ytterligere forverret av den franske revolusjon. Den amerikanske revolusjonen på sin side fremviste en modell for den moderne stat svært forskjellig fra de radikale tendenser» på fransk mark. Også naturvitenskapen begynte etter-

hvert å reflektere klarere over sine egne grenser. «Slik begynte begge parter, kirken og den moderne verden, å nærme seg hverandre.»

Konsilet, som begynte i 1962, stod, ifølge pave Benedikt, overfor tre «lag» av oppgaver. Først og fremst «en redefinisjon av forholdet mellom kristen tro og moderne vitenskap, og da ikke bare naturvitenskapen, men også historisk vitenskap», som «åpnet for historisk-kritisk tolkning av Bibelen». Også forholdet mellom kirken og den moderne stat måtte redefineres. Det måtte «gis rom for religiøst og ideologisk mangfold» og for «religionsfriheten». I forlengelse av spørsmålet om religiøs toleranse og, ikke minst, på bakgrunn av nasjonalsosialismens forbrytelser, måtte kirken se kritisk på sitt forhold til jødisk tro, «et tilbakeblikk på en lang og vanskelig historie».

Denne konsilets «åpenhet overfor verden», er «i siste instans en del av det stadig tilbakevendende problem om forholdet mellom tro og fornuft», sa Benedikt, «et forhold i stadig endring. Den nye tilnærming, nedfelt i konsilets skrifter, gir retningslinjer for denne dialogen... en dialog som nå må videreføres med den åpenhet og klare forståelse verden med rette forventer av oss på dette 'punkt' i tiden. Vi kan se tilbake på konsilet med takknemlighet. Og forutsatt at vi lar oss lede av en korrekt tolkning, kan det bli en sterk kraft i den stadig påkrevde fornyelse av kirken», sa pave Benedikt.

Lia Gård

Kurs i retreatramme
DEN ØSTLIGE PILEGRIMSVEG OG ORTODOKS
SPIRITUALITET 2. – 5. mars 2006

” Ingen av de europeiske pilegrimstradisjonene er så rike og mangfoldige, og har fått så sterke nedslag i samfunns- og kulturliv, som den russisk-ortodokse. (...) pilegrimsmotivet er også en velegnet innfallsvinkel til forståelse av russisk tradisjon og tenkemåte og ortodoks spiritualitet.”

Harald Olsen

Med bl.a. høgskolelektor og forfatter Harald Olsen, professor i oldkirkens historie og ortodoks teolog Stig Frøyshov og Wenche Stray-Frøyshov, som sammen med sin mann har deltatt på pilegrimsferder og studiereiser til østlige pilegrimsmål. Dagene vil stå i rammen av ridebønner, Jesus-meditasjon og tid til stillhet og bønn. Det gis anledning til personlig samtale.

Påmelding og nærmere informasjon:

Lia Gård -2480 Koppang - Tlf. 62 46 65 00
e-post: retreat@liagard.no - Faks: 62 46 65 10
Hjemmeside: www.liagard.no

**SVERIGES KRISTNA RÅD: «ALDRI
PÅ STENKASTERNES SIDE!»**

«Vi er ulike som kristne. Den grunnleggende bekjennelse har vi felles. Bibelen leser vi sammen, men våre tolkninger kan være ulike – iblant smertelig ulike. I disse ulikheter bør vi møte hverandre i lavmælt samtale, ikke i prekendueller. Når det handler om menneskelige relasjoner, må det lyttes mye, og det trengs mye respekt og ydmykhet. Mange spørsmål egner seg bedre for lydhøre samtaler enn for proklamasjoner fra prekestolen.» heter det i et kort «julebrev» fra presidiet i Sveriges Kristna Råd, hvor biskopen i Stockholms katolske stift, Anders Arborelius, er viseformann. «Forkynnelsen handler om sentrum i den kristne tro, mens våre tolkninger alltid er provisoriske, tids- og personbundne. Nå i juletiden minnes vi om at det er i et barns blikk vi møter dette troens sentrum: En kjærlighet så betingelsesløs som et barns kjærlighet. Slik er Gud, som barnet som i julenatten deler vår utsatthet. Etter å ha sett inn i og blitt sett av det blikket, kommer vi ikke unna å møte det i hvert utsatt medmenneskes ansikt.

Derfor er vår sorg så stor når kristen forkynnelse misbrukes og vantolkes til å gi støtte til kjærlighetsløshet og krenkende behandling av enkeltmennesker og grupper. Historien er tragisk fylt av eksempler på hvordan menneskelig ondskap er blitt gitt religiøse motiveringer, alt fra

dødsstraff, eroblingskrig og slavehandel til jødeforfølgelser, æresdrap og hatske utfall mot homoseksuelle. Men den som sier å ha «kristne» argumenter for alt dette, har aldri sett inn i et barns øyne eller våget å bli sett av dem – han eller hun har tapt troens sentrum av syne.

Selv høye moralske idealer kan lede feil og bort fra moralens innerste motiv, dersom de ikke er forankret i kjærligheten. Ganske visst talte Jesus om troskap, men da man ville stene en ekteskapsbryterske, stilte han seg ikke på stenkasternes side, men på den dømtes. Der står han fremdeles sammen med de truede og stenede, enten det gjelder æresdrap eller andre, dessverre vanligere typer vold i hjem og samfunn. Enten det gjelder rasistiske overgrep mot innvandrere, vandalisering av moskéer og jødiske kirkegårder eller krenkelser og overfall på grunn av seksuell legning.

Side om side med alle de dømt, mot alle som vil begynne stenkastingen, står han – aldri på stenkasternes side.»

Omtale av paven Benedikt XVI's første encyklika, *Deus caritas est* (Gud er kjærlighet), som etter planen offentliggjøres 25. januar, kommer i neste St. Olav.

Redaksjonsslutt 23. januar 2006

NILS OLE OFTEBRO leser
Paul Claudels KORSETS VEI
(«Le chemin de la Croix»)
oversatt av Truls Winther

slagverker
SIGRUN GOMNÆS
spiller Akira Myioshi

NORDBERG KIRKE
Kringsjågrenda 1
søndag 12.mars kl. 20.00

Bill. kr. 130 v. inngangen
eller hos Billettservice.no
tlf. 815 33 133

**Ber du for kall til
preste- og ordensliv?**

Tenker du på muligheten for at du har et kall til det gudviede liv?

Hver første fredag i måneden kl. 18:00 feires messen i St. Olav domkirke for at Gud skal gi oss prester, ordenssøstre og -brødre. Messen vil være forberedt av bispedømmet eller av en orden, kongregasjon eller et institutt som virker i Norge; disse vil presentere seg for alle interesserte etter messen.

Det vil også bli bedt for kall i alle bispedømmets kirker den første fredag i måneden.

Den 3. mars er messen forberedt av dominikanerinnene på St.a Katarinahjemmet.

Den 7. april har augustinerkorherrene og St. Elisabethsøstrene ansvaret.

Den 5. mai presenterer picuspatrene seg, og den 6. juni er det OKBs tur

Også vi er kirken' arrangerer åpent seminar om

KIRKEN OG RELIGIONSDIALOGEN

lørdag 1. april kl. 11.30-19.00
Mariakirken, Nyveien 17, 1369 Stabekk

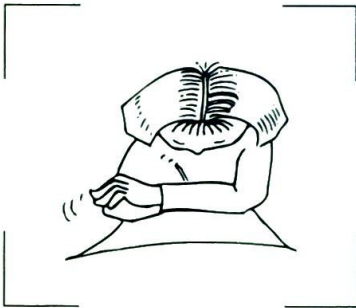
Kaffe og te serveres fra kl. 11.30
Program med: Brynjulv Norheim, Notto Thelle,
Per Kværne, Anne Hege Grung
14.15: Servering av varm mat
18.00: Messe i Mariakirken

Påmelding innen 25. mars til: Også vi er kirken-
Norge, v/Aasmund Vik, Falsensgt. 27 B, 0556
Oslo, eller via e-post til leder@ogsavierkirken.no

Deltakeravgift (inklusive servering):
100 kroner for medlemmer,
200 for ikke-medlemmer.
Betales ved ankomst.

blikk på tiden

FRA INTELLIGEN DESIGN TIL PINGVINER OG LA GRANDE CHARTREUSE

Nylig var «problemet intelligent design» tema i St. Olav. Det var det også i Time Magazine her forleden, et spenstig lite oppsett signert Eric Cornell, fysiker av format med Nobelpris i fysikk fra 2001. Vi falt for hans observasjoner. «Den sentrale tanken i intelligent design», skriver Cornell, «er at naturen er slik den er, fordi det er slik Gud har villet den skal være, en påstand som selvsagt ikke kan testes vitenskapelig», men som, «i den rette sammenheng», kan være interessant. «Som teologisk idé, er intelligent design spennende, for hvis naturen er som den er fordi Gud har villet den slik, så kan man, ved å betrakte naturen, lære hva det er Gud vil! Mikroskopet og teleskopet er da ikke lenger bare vitenskapelige instrumenter, de er vinduer inn til Guds tanke.» Slikt åpner for vyer.

I vitenskapelig sammenheng er intelligent design heller

trøttsommelige greier. «Naturvitenskapen handler ikke om å lære Guds tanke å kjenne, men om å lære å forstå naturen og hvorfor ting er og fungerer slik og slik.» Og det ansporende og utfordrende i den sammenheng er at «vår uvitenhet langt overstiger det vi vet; det spennende er alt det vi ennå ikke forstår». Følgelig: Vil man rekruttere fremtidige forskere, er det ikke særlig lurt å streke opp en kasse rundt dagens arsenal av vitenskapelig innsikt og si at «alt utenfor denne kassen, kan bare forklares ut fra Guds vilje». Da er det «slutt på undringen», og dør den, dør forskningen, fastslår Cornell. (En liten parentes: Ikke undring, men jakt på anerkjennelse og berømmelse og kanskje også klingende mynt var, har vi forstått, motivasjonen bak de nylig avslørte forsknings-skandalene i Korea og her hjemme. Men så dreiet det seg da heller ikke om forskning, men om fabrikkerte data og fiktive forsøkspersoner.)

Men altså: «For vitenskapen er intelligent design en blindvei,» fastslår Cornell. Dersom intelligent design-hypotesen i det hele tatt skal trekkes inn, bør det være der den kan være «et livgivende bidrag, som muligens innen teologien». Men «hold den for all del unna naturfagtimene – der vil den bare suge spenningen ut av en av menneskehetens store, eventyrlige og stadig pågående oppdagelsesferder.»

Vitenskapen kan ikke lære oss

det grann om verdier, om etikk, moral eller Gud selv, for den saks skyld, «ikke lar som om den kan det», skriver Cornell. «Vitenskapen kan prøve å forutse hvordan menneskelig aktivitet kan bidra til f. eks. å forandre klimaet, men den kan ikke si oss om disse forandringene vil være av det gode eller onde.» Skal vitenskapsmenn gi uttrykk for meninger om etikk og moral, verdier og religion? Så absolutt, skriver Cornell, «vi bør bruke den goodwill vi måtte ha opparbeidet gjennom vårt vitenskapelige virke til å bidra til å gjøre det gode. Selvsagt skal vi det! Vi må bare ikke hevde at det er vår vitenskap som sier oss hva som er godt og rett... eller, for den saks skyld hva Gud selv er.» Så langt Cornell.

Men vi er ikke helt ferdig med intelligent design. Filmen *Pingvinenes marsj* ruller over norske lerreter for tiden – en fabelaktig dokumentasjon av keiserpingvinenes kalde og karrige liv i Arktis. En film med utrolig fotografering og velsignet langsomt tempo. Vel langsomt for noen kanskje – vi observerte i hvert fall at interessen hos de yngre tilskuere tok seg hørbart opp da de små pingvinbarna begynte å kakke på eggeskallet og litt senere vagge rundt! Evig is og karrighet til tross – her var adskillige humoristiske innslag, også utilsiktede. I hvert fall slo det oss at i tussmørke og snestorm ligner en tettpakket hop

segneferdige keiserpingviner ikke så lite på katolske ordensfolk i lange svart-hvite gevanter og i ferd med å falle på kne!

Filmen har gjort braksuksess i USA, hvor, skriver Ellen Goodman i *International Herald Tribune*, noen har valgt å se filmen «gjennom bibelske briller». Resultatet? «Nok et innblikk i USAs kulturkrig.» Sett fra «høyresiden» er pingvinene rene blåkopier av *family values*, «ideelle eksempler på monogam kjærlighet», ifølge redaktøren av bladet *National Review*. Et populært religiøst magasin mener filmen viser oss «et ideelt eksempel på 'intelligent design'». Men akk, realitetsorienterer Ellen Goodman, «på verdifronten gir de tre fot høye skapningene tvilsomme signaler. Keiserne og keiserinnene er monogame bare ett år av gangen! Neste år er det samme hengivenhet for en ny partner.» Og hva intelligent design angår: Flere iskalde arktiske vintermåneder igjennom balanserer hannpingvinene parets et egg på føttene sine, innunder pelsen, mens konene vagger og sklir de vel 100 kilometerne som må tilbakelegges for å finne mat og fete seg opp etter slitsom rugetid! «Hvis *det* er intelligent design, må 'han der oppe ha adskillig sans for humor», mener Ellen Goodman. Som holder en knapp på evolusjonsteorien: Den gir i det minste keiserpingvinene «sjansen til å utvikle en livsstil som ikke innebærer en marsj på rundt hundre kilometer hver vei til matfatet». Hun er inne på noe der.

Vi fortsetter i det filmatiske, riktignok en film vi ikke har sett, men vi støtter oss på tilforlatelige kilder. «Det som synes utidsmessig, er nettopp hva vår tid sårt trenger!» fastslo erkebiskopen av München, kardinal Ferdinand Wetter, da han den 13. januar holdt festtalen for vinneren av Den bayerske filmpris 2006 for beste dokumentarfilm, regissøren Philip Gröning. At en kardinal står

på scenen i Prinzregententheateret og holder lovtalen for en filmprisvinner «er i seg selv ganske så uvanlig», fortsatte Wetter, men så er da også vinnerfilmen, *Die große Stille*, «et høyst uvanlig filmverk». Filmen, som hadde premiere på filmfestivalen i Venezia, ruller og går, uten replikker og uten noen form for bakgrunnsmusikk, i ca. 20 minutter før man hører menneskelige stemmer i form av gregoriansk sang. Og i løpet av de resterende 140 minuttene er det ytterst sparsomt med ord og fremdeles ingen bakgrunnsmusikk. Noen 'story' har filmen heller ikke. Hva 'handler' den så om?

Den er resultatet av regissørens 6 måneder lange opphold i La Grande Chartreuse, karteuserklosteret i de sydfranske alper, nær Grenoble. Karteuserordenen, den katolske kirkes strengeste, ble grunnlagt i 1084 av den hellige Bruno av Köln. Navnet har den fra det store fjellmassivet der klosteret ligger, La Chartreuse. St. Olavs lesere ble minnet om ordenen i forrige nummer i Nils Heyerdahls anmeldelse av fjorårsboken *Kalt til stillhet*, Hans Fredrik Dahls betagende beretning om broren Jacs vei nettopp til La Grande Chartreuse, karteusernes moderhus, og siden til et kloster i staten Vermont i USA, hvor han fremdeles lever sitt stille klosterliv.

Gröning, som selv er oppdradd katolsk, har i en årrekke ønsket å lage en film om livet i La Grande Chartreuse. Da han første gang, i 1984, spurte abbeden om å få filme, var svaret nei, egentlig ikke. Neste gang ba man ham melde seg igjen om ti-femten år! Så, i 2003, kontaktet abbeden Gröning: Ønsket han fremdeles å filme? Gröning flyttet inn i en tom klostercelle, og gjennom nesten 6 måneder fulgte han, som kardinal Wetter uttrykte det, «munkenes karrige, tause liv for å se, betrakte og fange inn bildene».

I filmen får vi innblikk i vi munkenes hverdag, fra matutin

kl. 0.30 til angelus og kompletorium kl. 19.00. Dagen består dels av mange timers bønn og *lectio divina*, åndelig lesning, til fastsatte tider, dels av manuelt arbeid og forskjellige former for håndverk (f. eks. fremstilling av den berømte klosterlikør, chartreuse), som skaffer klosteret inntekter. Men det var ikke denne strengt regulerte klosterhverdagen som først og fremst opptok ham, sier Gröning. Hans ønske var å fange inn «essensen bak denne utidsmessige livsform, som i sin stadige veksling mellom arbeid og bønn utstråler en dyp ro og tillit, men også en tidløshet som irriterer den moderne selvforståelse». Karteuserne i La Grande Chartreuse er «de mest angfrie mennesker jeg har truffet», sier Gröning.

Die große Stille er en meditativ film, en film hvor moderne hverdagslyder som trafikkdur, telefon, radio er silet fra, og tilbake blir vinden som suser, fottrinn mot sten og tre, en bedeskammel som knirker. En film som inviterer den som vil være med, inn i stillheten, en slags retrett – retreat på 'protestantisk' – i kinosalen, men som ikke tvinger seg på. Den kan godt ses bare som ren dokumentasjon av en uvanlig livsstil. Publikumsoppslutningen har overgått alle håp og forventninger: På flere kinoer har filmen stått på plakaten i over ti uker, og noen steder er den blitt tatt opp igjen, etter påtrykk fra publikum. Til Norge kommer filmen neppe, men det er håp om en DVD, med tiden.

«Faren i dag er,» påpekte kardinal Wetter ved prisutdelingen, «at vi holder på å bli skyllet vekk av larm og stress og bli borte i flodbølger av intetsigende ord. Først når det er blitt stille, begynner man å høre og oppdage 'hva det egentlig dreier seg om', *worauf es ankommt.*»

Han visste nok hva han gjorde, abbeden, da han kontaktet Gröning i 2003.

Observatoria

UTGIVER: Oslo Katolske Bispedømme
Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

REDAKSJON: Unni Klepper Joynt (ansvarshavende redaktør),
Olav Egil Aune, Arnfinn Haram o.p., Susanne Kjekshus Koch,
May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim

FASTE MEDARBEIDERE: Liv Greni, Gunnel Vallquist

REDAKSJONSRÅD: Liv Bliksrud, Petter Bruce, Tove Bull, Arne Fjeld o.p.,
Nils Heyerdahl, Ingrid Joys, Pål Kolstø, Egil Mogstad, Else-Britt Nilsen o.p.

REDAKSJONENS ADRESSE: Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf.: 23 21 95 48 (redaksjonen)/
23 21 95 00 (ekspedisjon og adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43. E-post: tidsskriftet@katolsk.no

ABONNEMENT: Årsabonnement kr. 275,- (Norge)/ kr. 300,- (øvrige europeiske land)/
kr. 320,- (andre verdensdeler). Bankgiro: 6210.05.14686

Design: Roger Jensen. Trykk/Layout: KanMac Design AS, Tlf. 64 8344 20

ISSN 0802-6726

BOKHANDEL AS
AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF.: 23 21 95 55 FAKS: 22 36 02 63
E-post: bokhandel@katolsk.no
NETTBOKHANDEL www.stolavbok.no

WILLFRID STINISSEN: "Låt oss ses i din skönhet"

Kommentar till Johannes av Korsets dikt "Andlig sång".
Hensikten med denne kommentaren er å trengje inn i Johannes av Korsets tekst og idè.
Artos. Ib. Kr. 318,-

NB! Originalteksten er utkommet på Karmeliterna. Hft. Kr. 289:

JOHANNES AV KORSET:
"Andlig sång B" Den fullständiga utgåven.

THOMAS MERTON:

"Tanker i ensomhet"
Overs. av Oskar Stein Bjørlykke
- En bok om verdien av å leve i ensomhet og å søke indre ro. - Gjelder alle, uansett livssituasjon.
Verbum spiritualitet. Hft. Kr. 225,-

OBS! NY UTGAVE :

PAVE BENEDICT/Joseph Ratzinger:
INNFØRING I KRISTENDOMMEN
St. Olav Forlag. Hft. Kr. 240,-

ÅPNINGSTIDENE VÅRE ER:

MAND.- FRED.: 10.00 – 17.00

TORSD.: 10.00 – 18.00

Merk: Lørdager: stengt

Porto betalt ved
innleveringen P.P.
Norge/Norvège

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Et menneske
er det et menneske uten
telefon
og kontor
og liten
tid
du kan snakke til
på fortauet
gratis

*Olga Egeland (1923 - 2005) i samlingen «Orkestra»,
Aschehoug 1967*

REDAKSJON

Unni Klepper Joynt

(ansv. redaktør)

Olav Egil Aune

Arafin Haram o.p.

Susanne Kjekshus Koch

May-Lisbeth Myrhaug

Barbara Nordström